

J. rom. m.

451^u

<36622194310012

<36622194310012

Bayer. Staatsbibliothek

J. rom. m. 451^u

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE IURE MUNICIPALI
ROMANORUM

QUAM
CONSENTIENTE AMPLISSIMO ICTORUM ORDINE
PRAESIDE
DOMINO
IULIO FRIDERICO MALBLANC
I. U. D. ET PROF. PUBL. ORD. SERENISSIMI DVCIS
WIRTEMBERGIAE CONSILIARIO
PRO GRADU DOCTORIS
RITE OBTINENDO
DIE MAII
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
CAR. IOAN. FRID. ROTH
VAIHINGENSIS.

TUBINGAE
TYPIS FUESII
MDCCCL

DE
JURE MUNICIPALI ROMANORUM.

CAP. I.

De jure civitatum.

I. **Q**uæcunque sunt in rebus publicis universitates, corpora, collegia, nisi lege aliqua constituta sunt vel adprobata, juris civilis communionem non habent. Nam pactum illud sive expressum sive tacitum, sine quo societas omnino nulla est, singulis civibus vitæ, libertatis, bonorum denique tutelam, non universitatibus pollicetur. Igitur nisi lege, id est omnium civium consensu, idem jus, quo singuli homines in republica utuntur, universitati vel collegio datur, impune illa lædi a quovis et deleri posse adparet. Sed an recte et salubriter illa jura collegiis impertiatur populus, non est hujus loci quærere. Illud equidem adfirmare non dubito, si ulla non modo tolerari, sed magnifice juvari privilegiis beneficiisque omnibus debet universitas, id civitatibus potissimum esse tribuendum. Ipsæ enim civitates, quanquam necessitate quadam conditæ, nullam in republica, nisi conjunctarum ædium, et casu congregatorum hominum speciem habebunt, donec le-

ge fiant universitates legitimæ. Recuperata bello Punico a Romanis Capua habitatur tantum, auctore Livio, et frequentatur tanquam urbs: corpus nullum civitatis. Hoc corpus, salvis oppidis et bonis incolarum, tolli e republica potest; fieri potest, ut omnes societatis participes habitatores tantum sint locorum, non municipes. Ego vero corpus illud firmandum potius et diligenter conservandum et singulari studio ornandum esse copiosius exponerem, nisi populi omnium sapientissimi exemplum illustrius quibuscunque argumentis videretur. Itaque quæ jura universitatibus municipiorum concesserint Romani, quo modo cuivis oppido speciem aliquam reipublicæ circumdederint, ostendere conabor, expositis jam in historia rei municipalis, magnis, quæ imperium inde percepit, commodis.

II. Primo loco ponendum est jus datum civitatibus, habendi aliquid sibi, a rebus civium et a bonis universæ reipublicæ prorsus separatum¹. Si quidem et prædia

fuis-

1 l. 6. §. 1. <i>D. de rer. divis.</i> „Universitatis sunt „non singulorum, veluti „quæ in civitatibus sunt „theatra & stadia & similia, & si qua alia sunt „communia civitatum. „Ideoque nec servus communis civitatis, singulorum pro parte intelli-	„gitur, & ideo tam contra civem quam pro eo „posse servum civitatis „torqueri Divi fratres rescripserunt.” — l. 41. <i>D. de acquir. rer. dom.</i> „Statuas in civitate positas civium non esse; „dare tamen operam prætorem oportere, ut quod „ea
---	---

fuisse municipiis legimus, et vectigalia propria², et alios redditus, quibus ad sua impendia uti jubentur, non alias civitates aut rempublicam universam sustentare³. Deinde etiam ædificia publica, balnea, fora, basilicæ, et quæ ad ornatum earum pertinent, in patrimonio sunt civitatum. Et graviter sæpius vetantur, ornamenta civitatis in aliam civitatem transferre præsides, aut tolli sinere decuriones⁴. Sed et legatis honorari et hereditatem adire, cum veteri jure non licuisset, municipiis permissum est⁵. Patentque his universitatibus omnes modi, quibus a privatis hominibus bona acquiruntur. Possidere etiam dicuntur, quanquam detinere corpore res suas ipsæ non possint⁶.

III.

„ea mente positum est in
„publico, ne liceret priva-
„to auferre, nec ei qui
„posuerit.”

² Cic. *ad Divers.*
XIII. 2. *De lege Agrar.*
III. 2. *Amm. Marcell.*
XXV. 4. *Symmachus*
Epp. X. 10. l. 26. l. 48.
C. Th. de opp. publ. l. 10.
C. de vectigal. &c.

³ l. 10. *C. de vectig. Nov.*
CXXVIII. 16. — Valen-
tinianus tamen ex re-
ditibus minorum civita-
tum ad opera in majori-
bus facienda, nisi hæ sibi
ipsæ sufficiant, tertiam
partem sumi jubet l. 18.

C. Th. de opp. publ. Eam
legem confirmat Valen-
tinianus alter l. 26. *eod.*

⁴ l. 1. l. 14. l. 37. *C. Th.*
de opp. publ.

⁵ l. 117. l. 122. *D. de*
leg. I. l. 12. *C. de her. inst.*
vide *supra* l. n. 53.

⁶ l. 3. §. 1. *D. de Polli-*
cit. Possident enim tum
per servos l. 1. §. 22. *D.*
de acquir. vel omitt. poss.
tum per homines liberos
l. 2. *eod.* actorem præci-
pue, qui etiam municipii
nomine in possessionem
mittitur l. 12. *D. ut in pos-*
sess. leg.

III. Deinde sicut ipsæ civitates sæpissime vocantur respublicæ, tanquam magnæ illius membra integræque particulæ, ita bona ipsarum publica dicuntur ⁷, nec dicuntur modo, sed publicorum jure in compluribus utuntur. Qui de re civitatis aliquid surripit, is non furtum, sed peculatus crimen committit ⁸. Præscriptione acquiri bona civitatis, nisi quadraginta annis elapsis, non possunt ⁹. Hypotheca quidem in bonis debitorum non est data ¹⁰, sed si ea bona, quæ illo tempore, quo debere civitati cœpit, debitor habuit, ab aliis possidentur, hi, quod ille non potest, civitati solvere coguntur ¹¹. Præterea chirographariis creditoribus præfertur civitas ¹². Eadem usuras, quanquam nudo pacto promissas ¹³, et pollic-

7 l. 9. *D. de usurpat.*
Et usucap. l. 53. *D. locat.*
 l. 17. *D. de V. S.* quasi
 publica l. 11. §. 1. *D. quod*
vi aut elem. — Itaque et-
 iam muri municipales san-
 cti sunt. l. 8. *D. de rer.*
div.

8 l. 4. §. fin. *D. ad l.*
Jul. pecul. „Sed & si de re
 „civitatis aliquid surripiat,
 „constitutionibus princi-
 „pum divorum Trajani &
 „Hadriani cavetur pecula-
 „tus crimen committi, &
 „hoc jure utimur.” v.
 Bynkershoek *Observ.*

IV. 3. qui l. 81. *D. de fur-*
tis, cum hac lege frustra
 conciliare tentat.

9 l. 23. *C. de sacros.*
Eccles. cf. *supra* l. n. 56.
 Vinnius ad §. 4. *J. de*
Usucap.

10 l. 10. *D. ad Munic.*
 „Simile privilegium fisco
 nulla civitas habet in bo-
 nis debitorum, nisi nomi-
 natim id a principe datum
 sit.”

11 l. 2. *C. de deb. civ.*

12 l. 38. §. 1. *D. de reb.*

auctor. jud. poss.

13 l. 30. *D. de usuris.*

licitationes ob causam aliquam factas, tanquam debita exigit ¹⁴.

IV. Sed cum jus illud singulare, fisci privilegiis simile quidem, non tamen omnino par, sufficere non videretur, placuit etiam ea, quæ minoribus dantur, beneficia in civitates conferre ¹⁵. Itaque læsæ in integrum restituuntur ¹⁶. Præcipuum vero illis jus est in, curatores suos, quorum dolo negligentiave damnum sunt passæ. Sed de hac re infra dicetur, ubi administratio rei-publicæ exponenda erit ¹⁷.

V. Parum enim erat, proprietatem legitimam bonorum civitatibus tribuere, nisi ad-

¹⁴ Tit. *D. de Pollicitat.*
 „Pactum est duorum con-
 „sensus atque conventio,
 „pollicitatio vero offeren-
 „tis solius promissum.”
 l. 3. *pr. h. t.* — Etiam si-
 ne causa facta pollicitatio,
 si opus jam inchoatum
 est, impleri debet l. 1.
 §. 2. ob honorem facta,
 etiam ab heredibus l. 6.
pr. l. 9. h. t. Necesse est
 tamen, fieri a præsentem:
 qui epistola pollicetur ali-
 quid, nihil debet. l. 5. *eod.*
 Cæterum in ea re idem
 quod Diis, jus datum ci-
 vitatibus: nulla enim, ni-
 si Deo vel civitati facta
 pollicitatio eum, qui fe-
 cit, obligat. l. 2. *eod.*

¹⁵ „Respublica mino-
 rum jure uti solet.” l. 4.
C. ex quibus causis maj.

¹⁶ l. 3. *C. de jure reip.*
 „Rem publicam ut pupil-
 „lam extra ordinem juva-
 „ri moris est.” — l. 1.
C. de officio ejus qui vicem.
 „Si in aliquo captum est
 „jus reipublicæ, juxta sci-
 „ta divorum principum
 „defensores reipublicæ,
 „si modo adesse fiduciam
 „negotio putant, restitui-
 „tionis auxilium possunt
 „flagitare.”

¹⁷ v. *infra Cap. IV.*
n. 364. sequ.

administratio quoque separata esset a rationibus reipublicæ. Si res populi vel principis una cum rebus civitatum, ab iisdem, nullo discrimine, administrantur, magnopere timendum est, ne confundantur: confusæ ad potentiores omnes perveniant. Igitur rerum civitatis curam gerunt non ab iis constituti, penes quos summum imperium est, non ex diversis gentibus in civitatem incognitam atque alienam missi, sed ipsorum municipum lectissimi, qui decuriones appellantur, et ab his designati magistratus. Rursus administratorum fraudi, negligentiae, ambitioni custos severus additur, civitati tutor quasi honorarius, rector provinciae. Neque tantum, qui res civitatis administrant, sed etiam qui de singulorum civium litibus minoribus optimo jure ferant sententias, qui disciplinam et securitatem publicam tueantur, qui adversus injurias hominum improborum municipes defendant, varios nominibus, officiis, honore magistratus creare Curiae permittitur¹⁸.

VI. Non aguntur tamen publice omnia a solis magistratibus vel a solo ordine: populi etiam arbitrio non nihil relictum est. Nam ut omittam ea, quæ non in omnibus observantur civitatibus, et quæ singulis provinciis privilegium vel consuetudo dedit¹⁹,

¹⁸ v. *C. II. n. 69, sequ.*

¹⁹ Apud Plinium *Ep. X. III.* donationem a curia factam ratam esse jubet ecclesia. — In Africa Duumviros populi suffragiis

medici ²⁰, defensores civitatis ²¹, alii ²², non a solo ordine, sed a reliquis etiam civibus creantur. Deinde si res quasdam civitatis vendendas curia putaverit, decretum ipsius non sufficit ad peragendum negotium: sed convocandi municipes et rogandi sententiam.

giis electos, Constantinus auctor est l. i. C. *Th. quemadm. munera.* „Quamvis populi quoque „suffragiis nominatio in „Africa ex consuetudine celebretur &c.”

20 l. i. D. de Decr. ab ord. fac. „Medicorum intra numerum præfinitum „constituendorum arbitrium non præsidi provinciae commissum est, „sed ordini & possessoribus cujusque „civitatis: ut certi de „probitate morum & peritia artis eligant ipsi, „quibus se liberosque „suos in ægritudine corporis committant.” —

Bynkershœk *Observ. jur. Rom.* l. 15. quanquam possessoribus in omnibus editionibus invenitur, professoribus substituit, atque ita interpretatur, morum probitatem a Decurionibus, peritiam artis a professoribus explorandam esse.

At medicos in jure nostro professores adpellari, nusquam video: & eos, qui vocantur professores, (grammaticos, philosophos, rhetores) potius quam ipsos decuriones de peritia artis medicæ certos fieri, non facile credidit Ulpianus. Sæpe autem occurrit ille possessorum ordo: quos locupletes, certe non inopes, liberos homines, extra curiam fuisse constat. Itaque possessores civitatis hoc loco dici mihi videntur, non qui possident vel regunt civitatem (eo sensu Augustino *Ep.* 4. memoratur „eximius Hipponensis regionis possessor & dominus”) sed qui in civitate possident,

21 l. 7. C. de defens. civ. l. 19. C. de episcop. aud. Nov. XV. i. & Epilog.

22 Curatores reipublicæ, frumentarii, dispensatores. Nov. CXXVIII. 16.

tiam ²³. Postremo illud decretum, quod legatis datur ad principem perferendum, non a decurionibus fit, sed a populo in solenni concilio ²⁴.

VII. Illud quoque mihi de jure civitatum disserenti non esse prætereundum censeo, quamvis, si cum republica universa eas compares, privatæ tantum videantur, nec fœderatæ sint, sed vere subjectæ imperio communi, leges tamen proprias, ut non sancire novas, ita servare antiquas, quæ, ut ait Cicero, in civitatibus olim, quasi in fundo resederunt. Plurimis locis inspicere et sequi leges municipales, quanquam juri, quod

23 l. 3. <i>C. de vend. reb. civ.</i> „Præsentibus omnibus seu plurima parte, tam curialium quam honoratorum & possessorum civitatis, ad quam res prædictæ pertinent, propositis sacrosanctis scripturis, sigillatim unumquemque eorum qui convenerint, jubemus sententiam, quam putet utilem patriæ suæ designare.”	„mandum, id quod inter omnes communis consilio tractatuque convenerit, minime in examen cognitoris ordinarii referatur. — In loco autem publico de communi utilitate provincialium sententia proferatur, atque id quod majoris partis probaverit assensus, communis firmet auctoritas.” Idem ostendunt illa Theodori, quæ Cujacius adfert <i>observ.</i> XVIII. 14. „ἐπεὶ γὰρ ἅπαντες οἱ πολῖται τὸν πρεσβύτην ἐπελέξαντο.” v. Jac. Gothofredum ad l. 12. <i>C. Th. de leg.</i>
24 l. 5. <i>C. de legation.</i> „Si quod extraordinarium concilium postulatur, cum vel ad nos est mitenda legatio, vel nostræ sedi aliquid inti-	

quod omnibus datum est, contrarias, jubentur magistratus ²⁵. Cæterum pertinent pleræque ad administrationem rerum publicarum, creationem magistratuum, distributionem munerum, jus immunitatis et alia similia ²⁶.

CAP. II.

De Curia.

VIII. Dicendum nunc est de Curia, saluberrimo illo, non singulis tantum civitatibus, sed rei Romanæ DECURIONUM ²⁷ colle-

²⁵ Trajanus Plinio X. 114. „Honorarium decurionatus omnes, qui in quaque civitate Bithyniæ decuriones fiunt, inferre debeant nec ne, in universum a me non potest statui. Id ergo quod semper tutissimum est, sequendam cujusque civitatis legem putato.” — Idem *Ep.* X. 111. — l. 4. *C. de jure reip.* „Si secundum legem civitatis, respublica cujus meministi, ruina collapsis ædibus tuis, distrahit aream, nihil contra legis hujus tenorem rector provinciæ fieri patietur.”

²⁶ Mentio fit legum mu-

nicipalium in l. 21. §. 7. *D. ad Munic.* l. 25. eod. l. 3. §. 5. *D. de sepulcr. viol.* l. 12. *D. de adpellat.* l. 3. l. 6. *D. quod cujusque univ.* l. 1. *D. de albo scribendo.* l. 3. §. 4. *D. quod vi aut clam.* l. 10. *D. de Decur.* l. 3. l. ult. *D. de decr. ab ord.* l. 3. §. 1. l. 11. §. 1. l. 18. §. 27. *D. de muner.* l. 5. §. 1. *D. de immun.* l. 4. *C. de jure reip.* l. 1. *C. de emanc. lib.* l. 1. *C. de serv. reip. manum.* l. 1. *C. de vend. reb. civ.*

²⁷ Res admonet, ut de nomine quædam adspargamus. Pomponius l. 239. §. 5. *D. de V. S.* ab eo dictos decuriones ait (quos-

legio. Senatui Romano, qui non urbi, sed orbi terrarum præfuit, parum congruenter a plerisque comparantur: ineptius fere magistratus municipales dicuntur²⁸. Curia est

(quosdam dicere), „quod initio, cum coloniæ deducerentur, decima pars eorum, qui decerentur, consilii publici causa conscribi solita sit.” Ea explicatio multis placuit, & decimum quemque initio lectum non nimis abhorret a vero, cum etiam in urbe Roma Romulus, — solenni civitatum conditoribus instituto (v. Hume *History of England* I. p. 92. Raynal *Histoire des Etabliss.* VII. 6.) denis civibus decurionem præposuerit, teste Dionysio L. II. p. 75. *ed. Paris.* „Διήρηντο δὲ καὶ εἰς δεκάδας αἱ Φράτριάς πρὸς αὐτὰ καὶ ἡγεμῶν ἐκάστην ἐπόσμεν δεκάδα, δεκαερίων προσαγορευόμενος.” Isidorus *Orig.* II. 4. a Curia dictos esse decuriones contendit non absurde. Sed Ev. Otto *de Ædil. Col. & Munic.* V. I. & *Præfat. Thesauri sui* T. II. p. II. a decuriis, in quas distributos decuriones adserit,

id nomen ducit. — Cæterum jam ante Constantinum persæpe Curiales dicuntur, qui antea nonnisi decuriones erant vocati: extremis vero temporibus inusitatum prorsus decurionum nomen videtur fuisse, siquidem inscriptioni *T. C. Th. de bonis decurionum* Codex Wurceburg. adjicit: „id est curialium” T. I. p. 477. *ed. Ritter.* — Nonnunquam omnes decuriones vocantur Principales ut in l. 4. *C. de natur. lib.*

28 Nunquam a veteribus dicuntur magistratus, qui non singuli aliquam potestatem, sed in collegio tantum habent. V. Sigonius *de ant. jure Provinc.* III. 5. explantem. „Quid sit Magistratus.” — Id ego non nego, multa, quibus magistratus præfecti erant, a decurionibus geri esse solita: sed ipsi tamen magistratus non erant. Clarissime id probat l. I. *pr. D. de magistr. conv.*

est consilium publicum, in singulis civitatibus ²⁹, administrandæ

29 Duabus tantum civitatibus iisque potentissimis, postquam Romanæ factæ essent, ademptas Curias reperio, Capuæ (Liv. XXVI. 16.) Alexandriæ ab Octaviano (Dio Cass. LI. p. 455. *ed. Leunclav.*) sed Capuam posthac deducta colonia jus suum civitati reddidit, (Cic. *de l. Agr.* I. 16.) nisi jam ante lex Julia reddiderat: Alexandrinis Severus Cæsar Curiam restituit. (Spart. *in Severo*: „Alexandrinis jus buleutarum dedit, qui sine publico consilio, ita ut sub regibus, ante vivebant, uno iudice contenti, quem Cæsar dedisset.”) Cæterum solis oppidis curias fuisse, non vicis, verius videtur, quia Theodosius *Nov.* XI. p. 39. *ed. Ritter* liberos naturales in vico genitos curiæ ejus civitatis, ad quam is vicus pertineat, offerri jubet. Salvianus vero (*de Gub. Dei* V. 4. „Quæ sunt non modo urbes sed etiam municipia atque

„vici, ubi non quot curiales fuerint, tot tyranni sint?”) quem producunt, qui vicis curias tribuunt, nequaquam locuples testis videtur: cuius orationem pravam & sæculo accommodatam non licet accurate, ut veterum scriptorum orationem interpretari. Nam quid sibi vult is, qui ab urbibus municipia distinguit? — Nullam vicis rempublicam fuisse, Ulpianus etiam docet l. 30. *D. ad Mun.* „Qui ex vico ortus est, eam patriam intelligitur habere, cui reipublicæ vicus ille respondet.” Et Berterius *Pithanon.* I. 10. p. 117. (*ed. Tolosæ* 1608). „Omnes civitates curiam habuerunt, adeo ut si vico forte jus civitatis ab imperatore deferretur, illico curiales ei darentur, quos plerumque ex ea civitate, in cujus territorio vicus fuerat, sumtos existimem. Et hic spectat locus in Act. 13. Concil. Chalced. „Fuit Basilinopolis sub „Ni-

dæ reipublicæ causa ³⁰ institutum.

IX. Decuriones fiunt duobus præcipue modis, origine et electione ³¹. Nam qui patrem aut avum ³² decurionem habuerunt, eos adeo adstrictos curiæ videmus, ut nulla arte, nullo privilegio contra ordinem, sibi eos vindicantem, tueri se possint ³³. Hi simulac in lucem editi sunt, debentur curiæ ³⁴, quanquam capessere rempublicam minoribus ætate non liceat ³⁵. Excipiuntur ta-

„ Nicæa: imperator qui-
„ dam Julianus, aut ne-
„ scio quis ante, fecit
„ eam civitatem & su-
„ mens ex Nicæa curia-
„ les ibi constituit.”

Itaque decuriones in vicis non sunt, sed præfecti tamen, qui *πύγαρχοι* dicuntur, de quibus vide eundem Berterium p. 136. Hos a Salviano l. c. curiales vicorum dici suspicor.

³⁰ Non municipalis tantum, sed quodammodo etiam universæ reipublicæ. v. infra n. 75.

³¹ De aliis modis vide supra l. n. 90. n. 116. n. 121. n. 133. 134. & Jo. Gothofr. *Paratitl. C. Th. de Decur.* T. IV. p. 353.

³² L. 27. C. de Decur. „Privilegio militiæ pater-

„ næ se non vindicet,
„ quem assuetus Curiae ne-
„ xus adstringit. . . .”

L. 35. eod. „ . . . Ipsos
„ quin etiam filios magi-
„ strorum qui ex curiali
„ stirpe descendunt, si-
„ mili modo obnoxios es-
„ se decernant.”

³³ v. quæ supra attuli-
mus l. n. 104. & sequ.

³⁴ Itaque hi vocantur
subjecti curiæ L. 55.
C. de Decur. L. 187. C.
Th. eod.

³⁵ l. 6. §. 1. D. de Decur.
„ Minores viginti quinque
„ annorum decuriones fa-
„ cti, sportulas decurio-
„ num accipiunt, sed in-
„ terim suffragium inter
„ cæteros ferre non pos-
„ sunt.” v. l. 21. §. 6. D.
ad Mun. l. 8. D. de Decur.

tamen filii eorum, qui sua sponte decuriones sunt facti, quorum inter præmia relat-
tum est, ut non cogantur nati conditionem
patrum sequi ³⁶. Quod si numerus eorum,
qui nati sunt decuriones, non sufficit civita-
ti, adlegendus est in curiam optimus et lo-
cupletissimus quisque ³⁷ municeps vel incola ³⁸.
Arcentur servi ³⁹, libertini ⁴⁰, infames ⁴¹;
ad-

³⁶ L. 3. C. de his qui sponte munera subeunt. l. 4. eod. „Eos qui curiali
„fortuna liberi constituti,
„postea se curiæ cujus-
„cunque civitatis obtule-
„rint, confidere volu-
„mus, quod posteritas
„eorum non solum jam
„procreata, sed etiam
„post talem deditio-
„nem procreanda, hu-
„jusmodi fortuna libera
„manebit.”

³⁷ L. 46. C. de Decur.
„Ad subeunda patriæ mu-
„nera dignissimi meritis
„& facultatibus decurio-
„nes eligantur, ne tales
„forte nominentur, qui
„functiones publicas im-
„plere non possint.” v.
l. 11. D. de Decur. l. 33.
l. 53. l. 72. l. 96. l. 133.
C. Th. de Decur. Julian.
Misopog. p. 387. ed. Span-
hem. Olim centum mil-
lium censu opus erat

(Plin. Ep. l. 19.) Postea
Constantius l. 33. C.
Th. de Decur. eos pos-
sessores eligi decurio-
nes jussit, qui ultra vi-
ginti quinque jugera pos-
siderent.

³⁸ l. 52. C. Th. de Decur.
l. 1. C. de incolis; cui con-
traria est l. 3. eod. nisi aut
incolæ ibi dicuntur qui
non perpetuo in civitate
commorantur, aut „non”
delendum est. Inscriptio-
nes apud Gruterum
CCCCXXXII. 7. &
CCCCLXXXIII. 2.

³⁹ l. 2. C. si servus aut
libertus.

⁴⁰ l. 1. C. si servus aut
libertus. l. 1. C. ad L. Vi-
selliam.

⁴¹ l. 5. l. 6. §. 3. l. 12.
D. de Decur. l. 8. C. eod.

admittuntur etiam parvuli ⁴², spurii ⁴³, literarum expertes ⁴⁴. Deprecari eam dignitatem paucissimis licet: non enim honorum vacatione utuntur, qui munerum civilium immunitatem habent ⁴⁵. Quomodo eligantur decuriones, mox memorabimus.

X. Scribuntur decurionum nomina in tabulis, quæ Album curiæ vocantur. Dignitas

42 l. 21. §. 6. *D. ad mun.* Basilius *ep.* 389. — Ev. Otto l. c. V. 5. p. 157. ex tabula quadam „DECURIONES PRÆTEXTATOS” refert. Sed vide l. 11. *D. de Decur.* & quæ supra n. 35. adscripsimus.

43 l. 3. §. 2. *D. de Decur.* „Spurios posse in ordinem allegi nulla dubitatio est. Sed si habeant competitorum legitime quæsitum Divi fratres Lolliano Avito Bithyniæ præsidi rescripserunt. Cessantibus vero his, etiam spurii ad decurionatum & re & vita honesta recipientur. Quod utique non sordidum erit ordini, cum ex utilitate ejus sit, semper ordinem plenum habere.” L. 6. *pr. D. eod.* „Spurii decuriones fiunt, & ideo fieri poterit ex incesto quoque natus.

„Non enim impedienda est dignitas ejus qui nihil admisit.

44 l. 6. *C. de Decur.*

45 l. 2. §. 1. l. 8. *pr. D. de vacat.* Decurionatus vero honor est. l. 5. *D. de vacat.* — Excusantur vero navicularii l. 9. §. 1. *D. de Decur.* — Majores annis quinquaginta quinque l. 11. *d. eod.* (Quamquam ea lex amovere potius & excludere hos videtur. Sed l. 2. §. 8. *D. eod.* non repellit, qui sua sponte eligi volunt statuit.) — Milites l. 16. *C. de re milit.* — veterani l. 1. *C. de his qui sponte.* l. 1. *C. quibus muner.* — Clerici v. *supra* l. n. 82. 86. — Fabricenses l. 31. *C. de decur.* — Professores & medici l. 11. *C. de Prof. & med.*

gnitas uniuscujusque et auctoritas æstimatur ex ordine, quo scriptus est ⁴⁶. Ponuntur vero primi omnium, qui non civitatis tantum suæ, sed summæ reipublicæ honores adepti ⁴⁷, deinde qui municipali magistratu functi sunt ⁴⁸; tum ii, qui Decemprimi ⁴⁹,

Prin-

46 l. i. §. i. *D. de albo scrib.* „In sententiis dicendis idem ordo, qui in albo spectandus est.”

47 l. 2. *D. de albo scrib.* „In albo decurionum nomina ante scribi oportet eorum, qui dignitates principis judicio consecuti sunt, postea eorum, qui tantum municipalibus honoribus functi sunt.” Opponuntur in hac lege illis dignitatibus honores municipales.

48 l. i. pr. *D. de albo scrib.* „... scribantur eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est.”

49 Antiquissimum hoc ejus dignitatis nomen occurrit apud Ciceronem *pro Rosc. Amer. c. 9. in Verr. Act. II. L. II. 67.*

(Etiam Senatui Romano Decemprimos tribuit Dionysius XI. p. 514. „με-

τα δὲ τῶτον ἀνὰ πέντε λέοντες
Κοίντος καὶ Τίτος Κοίντος
καὶ πάντες οἱ πρῶτοι οὐ-

„τες δὲ καὶ τῶ συνηδριᾷ.”)

Neque posthac exolevit, novis Principalium, Summatum &c. nominibus repertis. Nam *lex 54. C. Th. de hæreticis*, Decemprimis curialibus graviores poenam, si hæretici sint, quam Decurionibus indicit. Sed jam ante Honorium non ii tantum, qui curiæ principes sunt, vocantur Decemprimi, sed etiam qui alias Decaproti, quorum munus (non honor) patrimonii esse dicitur l. i. §. i. l. 3. §. 10. l. 18. §. 26. *D. de Muner. l. 8. C. de muner. patrimon. v. Gutherius de offic. dom. augustæ III. 24.* Hos vero diligenter ab illis distinguendos primus vidit Jac. Gothofred. ad l. i. *C. Th. de Protostasia*; accedit huic sententiæ Otto de *ædil. col. & mun. V. 4. p. 151.* Et facile id quidem evenire potuit, ut qui nobilissimo maximo-

que

Principales, summates dicuntur. Est etiam princeps quibusdam ordinibus, qui **Primus curiæ** adpellatur⁵⁰. Excellunt inter re-

que extra curiam munere fungebantur, eodem nomine, quo principes curiæ, insignirentur. — Eliguntur Decemprimi vel Principales a decurionibus: l. 171. C. Th. de Decur. „Sane quoniam principalem locum & gubernacula urbium probatos administrare ipsa magnitudo deposcit, sine ordinis præjudicio, consensu curiæ eligendos esse censemus.” Mirum itaque, Jo. Wasteau de jure & jurisdict. munic. in Thes. Dissert. Belgic. Vol. II. T. II. p. 266. de Principalibus scribere: „Hi forte sunt, qui principis judicio dignitates consequuntur, non municipum suffragiis in curiam allekti. L. ult. D. de albo scrib.” Hæc lex quam supra n. 47. adscripsimus, non de principalibus loquitur, sed de iis qui honore principales antecedunt: nec, non a municipibus principales in curiam legi, sed eos, qui nati aut creati decuriones summis in republica honoribus functi essent, principes ordinis haberi constituit. — Cæterum non in omnibus curiis decem Primi, sed in aliis quinque, in aliis octo &c. reperiuntur. l. 10. C. de profess. & med.

50 l. 56. C. de Decur. l. 171. C. Th. eod. vocatur patronus civitatis l. 46. C. Th. de cursu publ. l. 61. C. Th. de Decur. Primicerio scholæ domesticæ rectius comparatur a Jac. Gothofredo quam Principi Senatus ab aliis. Sed quæ vulgo producuntur de Primo curiæ ex antiquis scriptoribus (Cic. ad Divers. XIII. 13., Castorius Pætus, longe „princeps municipii Lucensis” — Valer. Max. L. IX. c. IV. 8. „Puteolis . . . quod princeps „ejus coloniae Granius . . .”) ea certe non de principe ordinis, sed de viro omnium municipum splendidissimo sunt dicta. Tacitus vero Ann. XIII. 48. non Primi, sed Primi cuiusque avaritiam a Puteolanis accusatam memorat.

reliquos; qui plurimis sunt electi suffragiis ⁵¹, et qui liberos non habent, iis qui habent, inferiores censentur ⁵². Cæterum qui ad tempus ordine est motus, elapso tempore recuperat locum, quem ante habuit, nisi interea sublectus fuerit alius ⁵³. Sed qui relegatus est ad tempus, decurio esse desinit: reversus non prohibetur eligi ⁵⁴.

XI. Insigne decurionum jus est, de re publica decernere. Quoties negotium aliquod occurrit, solenniter eos in curiam vocat magistratus ⁵⁵; ibi sedentibus, qui honorati dicuntur, stantibus cæteris ⁵⁶, singuli eo ordine, quo in albo scripti sunt, sententiam dicunt ⁵⁷. Ratum est id, quod majori

<p>51 l. 6. §. 5. <i>D. de Decur.</i>
 52 l. cit. 6. l. 9. <i>C. de Decur.</i>
 53) l. 2. pr. & §. 1. <i>D. de Decur.</i> v. Cujac. <i>Obs.</i> XX. 38.
 54 l. cit. 2. Creari tamen nisi permittente principe hi non possunt. l. 13. pr. eod.
 55 l. 2. <i>C. de Decur.</i>
 56 l. 4. <i>C. Th. de Decur.</i> „Quibus præsidatus honor datus est.” v. Jac. Gothofr. ad h. l.
57 l. 1. §. 1. <i>D. de albo scrib.</i> Si Guid. Pancirollo credimus, Decemprimi tantum sententiam</p>	dixerunt. Is, (quanquam nullo auctore) ita disserit <i>L. de Magistr. munic. c. 5. apud Grævium in Thes. l. p. 53.</i> „Sententiam soli „Summates dicebant, „sicut soli illustres inter Romæ Senatores l. fin. <i>D. de Senat.</i> — quibus dictis cæteri decuriones discessionem faciebant, & quisque ad eam partem se conferebat, quam sequebatur.” Inepte Senatoribus comparari Decuriones, supra diximus. Nulla lex sententiis decuriones arcet.

ri parti placet eorum, qui adsunt ⁵⁸. Sed si plus quam tertia pars abest, nihil recte decernitur ⁵⁹. Præterea certos fines decurionibus leges posuerunt, ultra quos excurrere decreta eorum non possunt. Nam quæ aut immunitatem aliquam tribuunt ⁶⁰, aut præmia, quibus non licet dare, largiuntur ⁶¹, aut rempublicam damno aliquo adficiunt ⁶², aut libertatem civium imminuunt ⁶³, ea tanquam ambitiosa rescinduntur ⁶⁴. Quæ vero non

58 l. 19. *D. ad Munic.*
„Quod major pars curiæ
„effecit, pro eo habetur
„ac si omnes egerint.”

59 l. 3. l. 4. *D. quod cu-*
jusque univ. nom. l. 2. l. 3.
D. de decr. ab ord. fac.
l. 45. *C. de Decur.* l. 84.
C. Th. de Decur. „duas
tertias” adesse vult.

60 l. 1. *C. de decr. decur.*
super immun.

61 l. 4. §. 2. *D. de decr.*
ab ord. fac. l. un. C. de sal.

62 l. 4. *pr. D. de decr. ab*
ord. fac. „Si debitorem
aliquem dimiserint.”

63 Sic nova vectigalia
imponere municipibus non
possunt l. 10. *pr. D. de*
publican. l. 2. *C. vectig.*
nov. Nec pretium fru-
menti quod invehitur,
statuere l. 3. §. 1. *D. ad l.*

Ful. annon. Nec pensio-
nem de pascuis augere l. 1.
C. de pasc. publ. — Id

vero prorsus singulare
atque inauditum est, quod
Salvianus (*de Gubernatione Dei* V. 7.) tradit
a decurionibus decerni.
„Veniunt plerumque no-
„vi nuncii, novi episto-
„larii a summis sublimi-
„tatibus missi, qui com-
„mendantur illustribus
„paucis ad exitia pluri-
„morum. Decernuntur
„his nova munera, de-
„cernuntur novæ in-
„dictiones. Decer-
„nunt potentes quod sol-
„vant pauperes, decernit
„gratia divitum quod sol-
„vat turba miserorum
„&c.” Ergo tributa de-
cernuntur a decurionibus?
non videtur. v. quæ su-
pra de eo scriptore dixi-
mus n. 29.

64 l. 4. *pr. D. de decr.*
ab ord. fac. l. 2. C. de de-
cr. decur. super immun.
Cu-

non laborant hoc vitio, quamvis proconsuli displiceant, abrogari ab eo non possunt ⁶⁵. Cæterum decreta illa fiunt cum de re privata (quæ publica dicitur) municipii, tum de aliis rebus. Sic tutores a curia dari legimus ⁶⁶; sic tempus et locum nundinis assignari ⁶⁷; sic honores quosdam bene meritis decerni ⁶⁸.

XII. Neque tantum procurator civitati seu syndicus constituitur a curia ⁶⁹, sed etiam reliqui magistratus, et qui minoribus fun-

Cujacius in *Comment. ad T. D. de Minor.* (T. 2. *Opp.* pag. 160.) ambigua decreta interpretatur gratiosa: sed etiam ea, quibus gratia apud municipes non paritur, ambigua dicuntur, si illicita sunt; quia potestatem legibus datam egreditur decurionum ambitio.

65 l. 5. *D. eod.* „Quod semel ordo decrevit, non oportere id rescindi, Divus Hadrianus Nicomediensibus rescripsit, nisi ex causa, id est, si ad publicam utilitatem respiciat rescissio prioris decreti.” Sed si patrimonium reipublicæ decreto aliquo minuitur, consensu præsidis opus est, ut in servo civitatis manumit-

tendo l. 1. l. 2. *C. de serv. reip.*

66 l. 2. §. 5. *D. ad Municip.* l. 19. *pr. D. de tutor. & curat. datis.* „Ubi ab-
„sunt hi, qui tutores da-
„re possunt, decuriones
„jubentur dare tutores.”

l. 3. *D. qui petant.* l. 1. *pr. D. de magistr. conv.*

67 *Nov. Theodos. ult. p.* 104. *ed. Ritter.*

68 Berter. *Pithan.* l. 10. p. 126. (*Tolosæ* 1608.) lapidem, qui Narbone est, describit:

„ - - - Huic ordo Narbonensis
Publice funus -- --
decrevit.”

v. l. 13. §. 4. *D. de injur.*

69 l. 3. l. 4. l. 5. l. 6. *D. quod cujusque univ. nom.*

fungantur ministeriis, ab eadem eliguntur. Ipsi decuriones a decurionibus creantur. Nominantur primum a magistratu, quos idoneos existimat: sed nominantur solum⁷⁰; libera sunt decurionum suffragia, nec nisi qui majori parti probatus est, honorem consequitur⁷¹. Denique, quem curia elegit, is optimo

70 Jac. Gothofredus ad l. i. *C. Th. Quem adm. munera*, non satis distinguere creationem a nominatione videtur. Equidem iis legibus, quas ille laudat, leges 12. *D. de appellat.* 1. §. 3. 4. *D. quando appell.* 45. *C. de decur.* 8. *C. de suscept.* non oppono, sed adjungo: his enim declaratur, quam vim habuerit nominatio. Fortasse non potuerunt eligi, nisi nominati: sed profecto coacti non sunt decuriones, eligere quemvis nominatum. — Quid sit nominare, nominatio, explicat Ernesti in *Clave Cic. h. v.*

71 l. 45n. *C. de decur.* „Nominationum forma „vacillare non debet, si „omnes, qui albo curiae „detinentur, adesse non „possunt, ne paucorum „absentia, sive necessaria,

„sive fortuita debilitet, „quod a maiore parte ordinis salubriter fuerit „constitutum.” l. 37. *eod.* „Hi quos obnoxios curiae „vel origo fecerit, vel „latum inter partes (patres) iudicium designaverit.” l. 6. §. fin. *D. de Decur.* . . . „Qui pluribus eodem tempore „suffragiis jure decurionis „decorati sunt.” l. 1. §. 3. *D. Quando adpellandum.* „Solent plerumque praesides remittere ad ordinem „nominatum, ut Cajo Sejmo creent magistratum, vel alius quis „honor vel munus in eum „conferatur. Utrum igitur „tunc appellandum est, „cum ordo decretum interposuerit, an vero a „remissione quam praeses „fecerit, appellatio sit interponenda? Et magis „est, ut tunc sit appellandum, cum ordo decre-

„ve-

mo jure est electus ; adprobatione præsidis non est opus ⁷². Nec postea auditur, qui non

„verit ; magis enim con-
„siliu[m] dedisse prae-
„ses videtur, quis sit
„creandus, quam ipse con-
„stituisse. Denique ipse
„erit appellandus, non ab
„eo provocandum.”

⁷² Panciollus *de magistr. munic. c. 3.* Jo. Wasteau l. c. p. 270. Cujacius ad l. 2. *C. de decur.* confirmandos a præside magistratus, quos curia creaverit. ob l. 59. *C. de decurionibus*, contendunt. Verum ea lex de curia Alexandrina est: et de Aegypto atque Alexandria multa sunt jam ab Augusto constituta singularia. v. Tac. *Hist. l. II.* Dion. Cass. *l. I.* p. 455. Quorum etiam post datam Alexandriae a Severo curiam, & Justiniani quoque tempore vestigia manebant. Præerat etiam tum Aegypto Præfectus Augustalis, Alexandriae Juridicus. l. un. *C. de offic. jurid. Alexandr.* Alia etiam reperiuntur in Codice de Aegypto et Alexandria singulari ratione constituta. Tit. *C. de frumento*

Alexandrino. Tit. de Primatibus Alexandriae &c. Igitur illam legem 59. *C. de Decur.* ita interpretor. Ordini Alexandrino creandi hypomnematographi jus ab imperatoribus concessum erat, sed (ne res novas molirentur, quæ ex ea præsertim regione timebantur, v. Dio Cass. l. c.) ea lege, ut confirmaretur electus a Præfecto Augustali. Jam Theodosius l. c. ea molestia curiam liberat, nec ea confirmatione opus esse constituit. Non privilegium ordini Alexandrino datur, sed idem jus, quod alii jam habent.—Profecto, si magistratus municipales fungi honore, nisi confirmati a proconsule non possent, compluribus id legibus in jure nostro esset definitum. Sed aliæ creationes innotescere tantum debent proconsuli. l. 8. *C. de susceptoribus.* Deinde caveri a duumviris, salvam fore rempublicam, leges jubent. l. fin. §. 4. et fin. *D. ad munic.* at ab aliis, qui eligun-

non recte creatum esse decurionem contendit, cum in ipsa creatione id demonstrare debuisset ⁷³. Professores etiam et medicos, quos peritos artis iudicat, decreto curia probat ⁷⁴; eosdem probatos, si non respondent opinioni, reprobat ⁷⁵. Sed non a solo ordine

guntur a præsidente, cautionem exigere vetant. l. fin. §. 7. *D. de admin. rer. ad civ.* Denique si confirmatione Proconsulis opus esset, non possent ad Proconsulem provocare, qui se non recte creatos dicunt; (l. 1. §. 3. 4. *D. quando appelland.*) nam a proconsule ad proconsulem esset provocandum. — Cæterum hæc de antiquis magistratibus dicta sunt; de defensoribus & Irenarchis v. *infra* n. 202. & n. 215.

⁷³ l. 13. §. 3. *D. de decur.*

⁷⁴ l. 7. (Juliani Cæs.) *C. de prof. et med.* „Magistros studiorum doctoresque excellere oportet moribus primum, deinde facundia. Sed quia singulis civitatibus adesse ipse non possum, jubeo, quisquis docere vult, non repente nec temere prosiliat ad hoc munus,

„sed iudicio ordinis probatus, decretum curialium mereatur, optimorum conspirante consensu.” l. 10. *eod.* „Si quis in archiatri defuncti locum est promotionis meritis adgregandus, non ante eorum particeps fiat, quam primis qui in ordine reperientur, septem vel eo amplius iudicantibus idoneus adprobetur.” v. etiam *supra* n. 20.

⁷⁵ l. 6. §. 6. *D. de excusat.* „Sed & reprobari medicum posse a republica, quamvis semel probatus sit, Imperator noster cum patre, Lælio Basso rescripsit.” l. 2. *C. de Prof. & Med.* „Grammaticos seu oratores decreto ordinis probatos, si non se utiles studentibus præbeant, denuo ab eodem ordine reprobari posse, incognitum non est.”

dine creari quosdam et supra ostendimus ;
et infra ostendemus.

XIII. Et hæc quidem in curia, sive in consilio publico a decurionibus geruntur. Sed etiam extra curiam singuli administrant rempublicam. Immunitas civilium munerum non est data : quædam præcipue ipsis injunguntur. Tributa nempe exigunt ⁷⁶, quæ cum non ad civitates, sed ad universam rempublicam pertineant, huic etiam, non modo illis dedisse operam et præfuisse decuriones adparet. Deinde frumentum coemere et justo pretio vendere municipibus jubentur ⁷⁷. Postremo pecuniam civitatis tra-

⁷⁶ l. 17. §. 7. *D. ad mun.* „Exigendi tributum munus inter sordida munera non habetur, & ideo decurionibus quoque mandatur.” l. un. *C. de superexact.* „Quicquid ultra debitum fuerit elicium a curialibus vel cohortalibus, vel aliis exactoribus . . .” *Basil. Ep.* 389. — Plerique ad decemprimos maxime id munus pertinere dicunt, & verum est ; sed ad eos, qui decaproti alias, non ad eos, qui & principales vocantur. v. supra n. 49. — Ex l. 17. §. 7. quam adscripsimus intelligitur, non solis decurionibus mandatum illud munus, sed etiam aliis. Itaque cum decuriones non sint decaproti, de ipsis non est dictum, quod de his statuit l. 18. §. 26. *D. de muner.* quanquam plerique a decurionibus addenda, quæ tributis desunt, existimaverint. Sed hanc molestiam non potuisse iis injungi, testatur l. 17. *C. de omni agro.*
⁷⁷ l. 3. pr. *D. de l. Jul. de annon.* l. 8. *D. ad municip.* l. 5. *D. de administrer. ad civ.* v. *Jac. Gothofr. ad l. 4. C. Th. de lustrali collat.* qui negotia-

tractant ⁷⁸. Plura de muneribus decurionum exponemus eo capite, quo de administratione reipublicæ dicendum erit.

XIV. Magnas huic decurionum muneri molestias Romanæ leges imponunt: easdem non exiguis compensant ornamentis. Inter molestias præcipua est, de qua etiam infra dicemus, quod suo periculo coguntur administrare rempublicam. Deinde varia circumscripta est facultas ea faciendi, quæ suo arbitrio reliqui cives faciunt. Nam neque conducere res alienas ⁷⁹, neque extra iudicium curandas suscipere ⁸⁰, neque tabelliones

tiationem frumentariam exercuisse ordinem ex illis legibus ostendit.

78 l. 2. §. II. *D. ad munic.*

79 l. 30. *C. de loc. & cond.*

„Curialis neque „procurator, neque conductor alienarum rerum, „nec fidejussor aut mandator conductoris existat. Alioqui nullam obligationem neque locatori neque conductori ex „hujusmodi contractu „competere sancimus.”

Nisi heres conductoris est factus decurio l. 4. *D. de decur.* „Decurio, qui prohibetur conducere quædam, si jure successe-

„rit in conductione, remanet in ea.” Ex hac lege & ex l. 6. §. 2. *D. eod.* & l. 2. §. I. *D. de admin. rer. ad civ.* videtur concludi posse, ante illam Theodosii l. 30. *C. de loc. & cond.* non omnium rerum alienarum, sed vetigalium tantum atque prædiorum publicorum conductione interdictum decurionibus fuisse: nec nisi ruente imperio hos quodammodo vitæ humanæ commercio exclusos.

80 l. cit. 30. l. 34. *C. de decur.* „Si quis procuratorem facultatum suarum curiali crediderit,

nes esse ⁸¹, nec donare ⁸², nec vendere sine decreto prædia ⁸³, nec, si liberos non habent, nisi de quarta bonorum parte constituere testamento possunt, curia poscente dodrantem ⁸⁴. Postremo ex civitate discedere

„derit esse mandandam, „totius dignitatis exceptione depulsa, gravissima poena plectatur: „ille vero qui immemor libertatis & generis infamissimam suscipiens vilitatem, estimationem suam servili obsecundatione damnaverit, tradatur „exilio.” Non vetari decuriones, in judiciis procuratores fieri, singula fere hujus legis verba significant.

81 l. 15. *C. de decur.* „Universos decuriones „volumus a tabellionum „officiis temperare.” v. de ea lege Vizzan. *de mand. Princ.* l. 15. Jac. Gothofr. ad l. 3. *C. Th. de decur.*

82 Nov. XXXVIII. *Praef. §. 2.* „Quia sub „falsas causas faciebant „donationes & hoc omnino abrogavimus, donationem simplicem facere „curialem in quacunque „persona: excepimus au-

„tem competenter antea „nuptias donationem . .”

Itaque Justinianus id primum constituit, qui melam se adhibere curiis exhaustis prædicat l. c. Postea etiam mortis causa donationes fieri a decurionibus vetuit. Nov. LXXXVII. l. „valentibus cæteris hominibus, „exceptis curialibus, facere dictas mortis causa „donationes.”

83 l. 1. & 3. *C. de præd. decur. sine decr. non al.*

84 Nov. XXXVIII. l. „Si igitur post hanc legem defunctus fuerit „curialis, filios non habens, iste propriam substantiam curiæ derelinquat, quartam vero quibus voluerit. Erit namque ei pro filio forsano uno vel plurimis tota „curia, id est & totius „civitatis plenitudo in „filiorum modum existens, & fama bona perpetua, & immortalis „memoria & fructus tantus,

dere et profectionem quamvis brevem facere, nisi commeatu impetrato, decurionibus non licet ⁸⁵; sejungi vero a curia, dum vita suppeditat, non nisi honoribus summis, aut pœnis ultimis possunt ⁸⁶. Quodsi spretis le-

„tus, quantus nequaquam
„a filiis esset.” Theodo-
sius quartam bonorum
partem curiæ relinqui jus-
serat: l. 1. *C. quando &*
quibus quarta pars; olim
& id incognitum fuerat.

85 l. 16. *C. de Decur.*
„Non ante discedat, quam
„insinuato judici deside-
„rio, proficiscendi licen-
„tiam consequatur.”

86 Nam aut ordine mo-
ventur ob delicta v. Paul.
Sent. V. 15. ibique Schul-
ting. p. 489. aut gravio-
re pœna, quæ infamiam
parit, adfecti, dignitatem
retinere non possunt l. 8.

C. de Decur. „Infamia,
„quæ tibi abominanda est,
„non etiam amissionis
„oculorum casus quæsi-
„tum tibi adimit hono-
„rem.” Aut, quia magno
honore & legis præmio
digni reperiuntur, Curia
onere liberantur. l. 24.

C. de Decur. „Si quis de-
„curio pater sit duodecim
„liberorum, honoratis-
„sima munerum quiete

„donetur.” (Tred ecim
scribendum fuisse ex men-
te Juliani qui legis ejus
auctor est, ostendit Jac.
Glothofred. ad l. 55.
C. Th. eod. T. IV. p. 424.)

Dignitatibus vero majo-
ribus admodum paucis
commodum illud Justinia-
nus proponit l. 66. *C. de*
Decur. „Si quis vel sum-
„mum patriciatus hono-
„rem fuerit consecutus,
„sive infulis consulatus
„honorarii aut ordinarii
„fuerit ampliatus, ut vel
„consul vel consularis ef-
„ficiatur, seu præfecto-
„rum prætorio infulas
„susceperit gubernandas
„vel urbicariam (in ipso
„tamen actu) meruerit
„præfecturam, nec non
„magistri militum offi-
„cium gerendum susce-
„perit, is gaudeat se ejus-
„modi conditionis esse
„exsortem & liberum
„cum suis facultatibus
„suaque posteritate. quam
„postquam meruerit di-
„gnitatem, vel actum
„ges-

legibus curiam deserunt, ubique terrarum retrahuntur ⁸⁷; si non inveniuntur, bona eorum occupantur a curia ⁸⁸.

XV. Solatia tamen quædam onerum et delinimenta curarum honores et alia com-
moda decurionibus sunt proposita. Primum enim nobiles sunt et a plebe discernuntur ⁸⁹. Itaque nec tormentis, nisi ob atrocissima facinora, sunt obnoxii ⁹⁰, nec iis suppliciis, quæ in vulgus cadunt ⁹¹. Pœnam decurio-
nibus

„gesserit, ediderit: —
„Viri etiam clarissimi
„principes agentium in re-
„bus curiæ libertatem ex
„antiquis legibus conse-
„cuti sunt: & viri spe-
„ctabiles proximi sacri
„scrinii nostræ memoriæ
„& sacrarum epistolarum
„nec non sacri scrinii li-
„bellorum sacrarumque
„cognitionum & disposi-
„tionum . . . Aliis au-
„tem modis liberationem
„competere cuidam cu-
„rialis fortunæ nullo pa-
„timur modo.”

87 v. *supra* l. n. 105. seq.

88 l. 51. *C. de Decur.*

89 l. 3. *pr. D. de test.*

„In persona eorum ex-
„ploranda erit inprimis
„conditio cujusque: utrum
„quis decurio an plebejus
„sit.” v. l. 7. §. 2. *D. de*

Decur. l. 7. *pr.* l. 14. §. 4.
D. de muner. l. 5. *C. de*
defensor. civ. l. 34. *C. de*
Decur. Quis non diligen-
dam putaret colendamque
eam nobilitatem, quæ gra-
vissimas pro salute publi-
ca molestias aut sponte
subit aut a legibus subire
cogitur?

90 l. 14. *D. de Decur.*

„De decurione damnato
„non debere quæstionem
„haberi, Divus Pius re-
„scripsit. Unde etiam si
„desierit decurio esse,
„deinde damnetur, non
„esse torquendum in me-
„moriâ prioris dignita-
„tis placet.” l. 16. l. 17.
C. de quaest. l. 33. *C. de*
Decur. l. 21. *C. ad l. Cor-*
nel. de fals.

91 l. 9. §. 11. *D. de poe-*

nis. „Decuriones in me-
„tal-

nibus ex sua sententia infligere proconsul nequit: sed, si quid deliquerunt, in vincula eos conjicit, rem ad principem defert⁹². Extraordinaria munera, ut ea, quæ ob rem privatam principis suscipiuntur⁹³, et sordida etiam⁹⁴ decurionibus non injunguntur. Ii qui omnibus muneribus curiæ sunt functi⁹⁵, honorati sunt et vocantur; insignisque illis honor tribuitur⁹⁶. Honora-
rium,

„tallum damnari non pos-
„sunt, nec in opus me-
„talli, nec furcæ subjici,
„vel vivi exuri.” §. 12.
„Parentes quoque & libe-
„ri decurionum in eadem
„causa sunt.” l. 15. *eod.*
(quæ capite puniri eos
vetat, auctore Adriano.)
Huic contraria videtur
esse l. 16. *D. ad l. Corn.*
de sic. sed conciliat A.
Schulting. *Ipđ. Ante-*
just. p. 506.

92 l. 27. §. 2. *D. de poe-*
nis. l. 6. §. 7. *D. de injusto*
rupt. irr. test. „Sed & si
„de decurione puniendo
„vel filio nepoteve præ-
„ses scribendum principi
„interlocutus est, non
„puto statim servum præ-
„næ factum, licet in car-
„cere soleant diligentio-
„ris custodiæ causa reci-
„pi. Nec hujus igitur te-
„stamentum irritum fiet,

„priusquam princeps de
„eo supplicium sumen-
„dum rescripserit.”

93 l. 21. *C. de Decur.*

94 arg. l. 17. §. 7. *D. ad*
munic. — l. 14. *C. de su-*
scept. „Humilioribus of-
„ficiis aut extraordinariis
„oneribus occupari cu-
„riales non sinimus, ne
„publica vacillet auctori-
„tas”

95 Falso enim Panci-
rollus l. c. Honoratos
dicit fuisse, qui aliquem
honorem consecuti sint.
Theodosius l. 13. *C. Th.*
de legat. interpretatur,
„quos emeritos honor
a plebe secernit.” Et vi-
de præsertim Jac. Go-
thofred. ad l. 1. *C. Th.*
de offic. jud. civ.

96 Honores eorum ex-
ponuntur in l. 4. *C. Th. de*
Decur. & l. ult. *C. Th. de*
offic. jud. civ. — Præterea
co-

rium, quod sportulas vocant, a decurione creato pendendum ⁹⁷, decuriones inter se dividunt ⁹⁸. Denique iis, qui ad inopiam redacti sunt, alimenta publice decernuntur ⁹⁹.

XVI. Superest singulare privilegium curiis datum, ut hereditates petant decurionum, quibus heres neque legitimus est, neque testamento scriptus ¹⁰⁰. Sed utrum inter decuriones dividantur ejusmodi bona, an curiæ muneribus serventur, leges, quæ extant, non definiunt: illud verisimilius videtur ¹⁰¹.

CAP. III.

comitivam dignitatem possunt consequi l. 47. *C. de Decur.* Theodosius l. 105. *C. Th. de Decur.* tria proponit illis præmia, ut invitis Agonothesiæ munus non injungatur, ut eodem loco, quo Ex Comitibus habeantur, ut osculum a Judice accipiant.

⁹⁷ Plin. *Ep.* X. 113. 114. Cæterum an etiam ea tempestate, qua omnibus acerbitatibus decuriones conflictati sunt, id pendendum fuerit, dubitare cogor: certe in legibus illius ætatis nulla hujus rei mentio.

⁹⁸ l. 6. §. 1. *D. de Decur.*

⁹⁹ l. 8. *D. de Decur.*

„Decurionibus facultatibus lapsis alimenta decerni permissum est, maxime si ob munificentiam in patriam patrimonium exhauserint.”

¹⁰⁰ l. 4. *C. de hered. decur.*

„Intestatorum curialium bona, si sine herede moriantur, ordinibus patriæ eorum adipsi præcipimus.”

¹⁰¹ Scilicet quia id in reliquis collegiis, quæ vacuas suorum hereditates capiunt, legibus constitutum est. l. 3. l. 5. *C. eod.*

CAP. III.

De honoribus municipalibus, civitatum magistratibus, et reliquis officiis, minoribusque ministeriis.

XVII. Magistratus in plerisque oppidis unus est is qui Duumvir, Quatuorvir, Dictator, Aedilis, Prætor dicitur ¹⁰². Præter hunc sunt etiam alii quidam in municipiis honores: scilicet muneribus nonnullis addita est dignitas, qua carent ii; qui cæteris muneribus funguntur ¹⁰³. Sunt denique ministeria quædam publica, honore nullo. Distinguenda igitur sunt illa diligenter, neque magistratus appellandi omnes, qui in municipali republica, longissime diversa potestate et conditione versantur ¹⁰⁴.

XVIII. Generatim de honoribus municipalibus hæc fere constituta sunt. Quibus munerum civilium tributa est immunitas, ii

¹⁰² De his nominibus v. Everard. Otton. *de aedil. col. & municip.* II. 5. sequ. qui „paritatem magistratuum municipalium cum metropolitans” probari a se profitetur. „contingens.” Atque inter hos honores decurionatus est; nam muneribus fungi sæpe dicuntur decuriones, ut l. 14. l. 31. l. 46. &c. *C. de Decur.* sed non sine dignitate l. 2. §. fin. l. 6. pr. *D. de decur.*

¹⁰³ l. 14. pr. *D. de muner.* „Honor municipalis est administratio reipublicæ cum dignitatis gradu, sive cum sumtu, sive sine erogatione

l. 5. *D. de vacat.*

¹⁰⁴ Omnes a decurionibus inde usque ad mastigophoros magistratus appellat Pancirollus *de magistr. mun.*

ii ad honores nihilosecius vocantur¹⁰⁵. Arcentur ii, quos supra diximus decuriones fieri non posse¹⁰⁶: deinde ii, qui ex administratione debent aliquid reipublicæ¹⁰⁷, et qui annum ætatis vicesimum quintum nondum sunt ingressi¹⁰⁸. Honores decurionum proprii sunt, nec deferri plebejis possunt¹⁰⁹.

Ex-

105 l. 12. *D. de muner.* „Cui muneris publici vacatio data est, non re-

mittitur ei, ne magistratus fiat, quia id ad honores magis quam ad munera pertinet.” cf. l. 2. §. 1. l. 8. *pr. de vacat.*

106 Sic arcentur infames l. un. *C. de infam.* atque etiam ii qui non condemnati, sed delati ob crimen capitale, in periculo existimationis versantur, ad novos honores non admittuntur; at eos, quos gerunt, non amittunt. l. 17. §. 12. *D. ad munic.* l. 7. *pr. D. de muner.* l. un. *C. de reis postul.*

107 l. 6. §. 1. *D. de muner.* „... nisi prius in id quod debetur, reipublicæ satisfecerint. Sed eos demum debitorum res reipublicæ accipere debemus, qui ex administratione reipublicæ

„relinquuntur.” l. 1. *C. de debit. civ.*

108 l. 8. *D. de muner.* „Ad rempublicam administrandam ante vicesimum quintum annum, vel ad munera, quæ non patrimonii sunt, vel honores admitti minores non oportet. Denique nec decuriones creantur, vel creati suffragium in curia ferunt. Annus autem vicesimus quintus coeptus pro pleno habetur. Hoc enim in honoribus favoris causa constitutum est, ut pro plenis inchoatos accipiamus: sed in his honoribus in quibus reipublicæ quid eis non committitur: cæterum cum damno publico honorem ei committi non est dicendum, etiam cum ipsius perniciæ minoris.”

109 l. 7. §. 2. *D. de decur.* „Is qui non sit decurio,

Excusantur muti et surdi ¹¹⁰, veterani ¹¹⁴, negotiatores frumentarii ¹¹², professores artium liberalium ¹¹³, comites proconsulum ¹¹⁴ neque vero senatores ¹¹⁵. Quibusdam lege municipali datur immunitas ¹¹⁶. Sed si desunt gerendis honoribus idonei, eos etiam creare licet, qui accedere ad rempublicam aut non possunt aut non coguntur ¹¹⁷. Eligendi sunt præcipue locupletes ¹¹⁸, tum quia magnos sumtus plerique honores flagitant, tum ut damnum, ab eo qui administravit, illa-

„curio, duumviratu vel
„aliis honoribus fungi non
„potest: quia decurio-
„num honoribus plebeji
„fungi prohibentur.” l. 2.
§. 3. *ead.* l. 14. §. 3. *D. de muner.*

110 l. 7. §. 1. *D. de dec.*

111 l. 2. *C. de his qui non impletis.* „... Habebis itaque a civilibus muneribus, nec non etiam honoribus vacationem...”

112 l. 9. §. 1. *D. de vacat.*

113 l. 6. §. 8. *D. de excusat.* & Caracallæ epist. ad Smyrnenses, quam ex marmore describit Otto *de aedil. col. & mun.* VI. 5. p. 185.

114 l. 12. §. 1. *D. de vac.*

115 l. 23. *pr. ad munic.*
„Municeps esse desinit
„senatoriam adeptus di-
„gnitatem quantum ad
„munera; quantum vero

„ad honorem, retinere
„creditur originem.”

116 l. 5. §. 1. *D. de immunit.* „Legem quoque respici cujusque loci oportet...”

117 l. 11. §. 2. *D. de muner.* „Quoties penuria est eorum, qui magistratum suscipiunt, immunitas ad aliquid infringitur.” Impuberes tamen, quamvis urgente penuria non admittuntur l. 2. §. 1. *D. de jure immun.*

118 l. 6. *pr. D. de muner.*
„... cæterum si ita qui-
„dem tenues & exhausti
„sunt, ut non modo pu-
„blicis honoribus pares
„non sint, sed vix de suo
„sustinere victum possint,
„& minus utile & nequa-
„quam honestum est, tali-
„bus mandari magistra-
„tum.” l. 14. §. 3. *ead.*

illatum, facile recuperet respublica. Qui honore functus est, is triennii vacatione utitur, nec nisi hoc elapso alium gerere honorem cogi potest ¹¹⁹. Continuari honores non possunt ¹²⁰: iterum geri ab eodem tum demum debent, cum idonei alii non reperiuntur ¹²¹. Cæterum a minoribus ad majores dignitates quasi per gradus ascendendum est ¹²²: nec ad minores revocandus, qui majoribus est perfunctus ¹²³. Honorem gerenti munus imponi non potest, sed munus obeunti honor deferri ¹²⁴. In duabus civitatibus eodem tempore honores geri ab eodem non possunt ¹²⁵. Pecuniam offerre, ne fungi honore delato oporteat, non licet

119 l. 2. *C. de mun. & hon.* "Ab honoribus ad honores eosdem quin-
quennii datur vacatio,
triennii vero ad alios."

120 l. 18. *D. ad munic.*
l. 14. §. 5. *D. de muner.*

121 l. 14. §. 6. l. 16. §. 3.
D. de muner.

122 l. 11. *pr. D. de muner.* "Ut gradatim honores deferantur, edito, & ut a minoribus ad majores perveniatur, epistola Divi Pii ad Tiberianum exprimitur." l. 14. §. 5. eod. l. 71. l. 75. *C. Th. de decur.*

123 l. 2. *C. quemadm. civ. mun.* "Majoribus ho-

noribus functos ad minores devocari non oportere rationis est."

124 l. 10. *D. de muner.*

125 l. 17. §. 4. *D. ad munic.* — Sed olim per-

sæpe, qui Romæ magistratum gerebant, iidem municipali honore eodem tempore fungebantur; (*Cic. pro Mil. c. 10. pro Coel. c. 2. Post red. in Sen. c. 11. in Pis. c. 11. ad div. X. 32.*) nempe non in duabus civitatibus gerebat magistratum, qui & Romæ gerebat & in municipio, sed in imperio alterum, alterum in civitate.

cet ¹²⁶: sed si quis creatus alium potius creari debuisse existimat, eum nominare ¹²⁷. Denique qui rite creatus, nec ulla immunitate aut præsidis sententia tutus, honore fungi non vult, is captis pignoribus compellitur ¹²⁸.

XIX. Qui aut soli sunt in municipiis, aut præcipui magistratus annui ¹²⁹, DUUMVIRORUM plerumque nomine, creantur, ut supra docuimus, a curia. Creandi sunt tribus mensibus ante quam ineundus est honor, ut, si justa sit recusandi causa, alii possint, sine detrimento reipublicæ creari ¹³⁰.

Du-

¹²⁶ l. 16. *pr. D. de muner.* „Aestimationem honoris aut muneris in pecunia pro administratione offerentes audienti non sunt.” cf. l. 12. §. 1. *D. de pollicit.*

¹²⁷ l. un. *C. de potior. ad mun.*

¹²⁸ l. 9. *D. de muner.* „Si quis magistratus in municipio creatus, munere injuncto fungi detrectet, per præsides munus agnoscere cogendus est remediis, quibus tutores quoque solent cogi ad munus, quod injunctum est, agnoscendum.”

¹²⁹ l. 13. *D. ad munic.* „Quid ergo si alter ex magistratibus toto an-

no abfuerit . . .” Gruterus CCCXXI. 1. Nisi quod fortasse a quinquennio, quo magistratum gerebant, in nonnullis civitatibus Quinquennales dicti sunt duumviri. Spartian. in Adriano c. 19. Gruterus CLXVIII. 6. CCCLIX. 3. CCCXLV. 5. Nam præter summos quarundam civitatum magistratus, & collegiorum quorundam præpositos, nullos fuisse Quinquennales (quos alii etiam censores dicunt) ostendit Jac. Gothofredus *ad l. 1. C. Th. de Prof. & med.*

¹³⁰ l. 1. *C. de magistr. munic.* l. 28. *C. Th. de decur.*

Duplici officio funguntur, administratione reipublicæ et jurisdictione. Administrant rempublicam, primum quod ordini, de re publica decernenti præsumunt ¹³¹, deinde multa per se ipsi agunt ¹³², ludos faciunt ¹³³, munera injungunt ¹³⁴.

XX. Jurisdictionem duumviris modicam, sed ut illa, quam liberarum quondam civitatum magistratus habuerant, inferiorem, ita majorem ea, quæ municipiorum veterum duumviris relicta erat, novæ leges concedunt. Addita quoque, sine qua jurisdictio exerceri non potest ¹³⁵, portio, quamvis perexigua, imperii ¹³⁶. In pecuniariis causis certa summa constituta est, quam supergredientes causæ ad cognitionem duumvirorum non pertinent ¹³⁷, nisi

131 l. 2. C. de decur. Proconsul adesse dicitur non præesse. l. 1. §. 4. D. quando adpellandum.

132 Sic nomine civitatis paciscuntur. l. 35. §. 1. D. de Oblig. & Act.

133 l. 20. C. de decur. l. 1. l. 4. C. Th. de spectac. Liban. de vita sua p. 2. ed. Mor.

134 l. 15. §. 5. D. de injur.

135 l. 2. D. de jurisdict. „Cui jurisdictio data est, „ea quoque concessa vi-

„dentur, sine quibus jurisdictio explicari non potest.”

136 Id nempe, quod mixtum vulgo dicitur. v. præsertim Averan. Interpr. l. 4. 23. sequ. Tamen Ulpianus l. 32. D. de injur. magistratus municipales definit: „qui sine imperio aut potestate sunt magistratus.”

137 Paul. Sent. V. 5. 1. „Res judicatæ videntur „ab his, qui imperium potestatemque habent, vel „qui

si ad eos deferre litigantes velint ¹³⁸. Multam ab iis dici posse, non est id quidem certum, sed tamen verisimile ¹³⁹. Sed pigno-

„qui ex auctoritate eorum
„inter partes dantur, item-
„que a magistratibus mu-
„nicipalibus usque ad sum-
„mam qua jus dicere pos-
„sunt.”

138 l. 28. D. *ad munic.*
„Inter convenientes & de
„re majori apud magistra-
„tus municipales agetur.”

139 l. 131. §. 1. *in f. D.*
de V. S. „Multam is di-
„cere potest, cui judica-
„tio data est. Magistra-
„tus solos & praesides
„provinciarum posse mul-
„tam dicere, mandatis
„permissum est.” Eos
quibus judicatio data dici-
tur, urbanos magistratus,
eos qui h. l. magistratus
dicuntur, municipales in-
terpretatur *Averan.* l. 4,
§ 2 sequ. Addit vero *ib.*
§. 37. „ut cumque sit,
„etiamsi magistratibus
„municipalibus non fuis-
„set permissum multam
„dicere. . . .” Nam for-
sitan lex illa 131. cum ma-
gistratus & praesides prov.
nominat, iis judicationem
datam declarat, nec tria
genera eorum, qui mul-
tam possunt dicere, sed

duo tantum proponit, ur-
banos & proconsules.
Certe judicatio data est
etiam praesidibus. Deinde
mandatis permis-
sum esse illis multam
dicere, fortassenihil aliud
indicat, nisi imperium
summum penes unum
principem esse, nec suo
jure quenquam praeter il-
lum posse multam dicere.
Diximus tamen verisimile
esse, multam a Duumvi-
ris dici, ob l. 3. *C. de*
modo mult. „Curator rei-
„publicae, qui Graeco vo-
„cabulo logista nuncupa-
„tur, multandi jus non
„habet.” Si duumviri
non haberent, profecto
de omnibus civitatum ma-
gistratibus edixissent im-
peratores. Et l. 2. §. 8.
D. de judic. „His datur
„multae dicendae jus, qui-
„bus publice iudicium est,
„et non aliis, nisi hoc
„specialiter iis permissum
„est.” Non municipales
magistratus, sed arbitri
tantum, caeterique qui aut
omnino non judicant, aut
non publico officio, vi-
dentur excludi. Denique
ædi-

gnora ab iis recte capi, manifestum ¹⁴⁰;
Acta conficiendi potestatem habent ¹⁴¹: tu-
tores etiam antiquo jure non pauperibus
tantum constituunt ¹⁴². Actus vero legitimi
non apud omnium civitatum magistratus
celebrari possunt, sed apud eos solum, qui-
bus plena est legis actio ¹⁴³. Quædam non
omnibus permissa, singularum civitatum
magistratus aut lege municipali ¹⁴⁴ aut con-
sue-

ædilibus municipiorum, qui infra duumviros cen-
sentur, (v. *infra* n. 154.) multam dicere permittitur
l. un. §. 1. 2. D. de via publ. Igitur etiam iis, qui
dignitate illos antecedunt, permissum esse judicari
potest.

¹⁴⁰ *l. 29. §. 7. D. ad l. Aquil. l. 3. §. 1. D. de reb. eorum.*

¹⁴¹ *l. 2. C. de magistr. mun.*

¹⁴² *l. 3. D. de tutor. & cur. dat.* „Jus dandi tu-
tores datum est omnibus
magistratibus municipa-
libus eoque jure utimur.”
Sed Justinianus *§. 4. J. de Attil. tut.* iis tan-
tum a magistratu municipa-
li tutores dari potuisse
tradit, „quibus non sint
magnæ facultates,” nec
nisi jussu præsidum. Dein-
de ipse *ib. §. 5.* non ex-
spectandum a magistrati-

bus jussum proconsulum,
sed sua auctoritate tuto-
res dando, nisi ultra quin-
gentos aureos habeat pu-
pillus, constituit. Relin-
quit enim etiam antiquis
magistratibus eam pote-
statem, quamvis defen-
soribus præcipue desti-
natam.

¹⁴³ *Paul Sent. II. 26. 4.*
„Apud magistratus muni-
cipales, si habeant legis
actionem, emancipari
& manumitti potest.”
l. 4. C. de vind. lib. „Apud
consilium nostrum, vel
apud consules, prætores,
præsides, magistra-
tusve earum civi-
tatum, quibus hu-
jusmodi jus est,
adipisci potest patrono-
rum judicio sedula ser-
vitus libertatem.” cf. *l. 4. D. l. 1. C. de adopt.*

¹⁴⁴ *l. 1. C. de emanc.*
„Si lex municipii in
quo

suetudine ¹⁴⁵ sunt consecuti. Denique pro-
consules delegant nonnunquam duumviris
ea, quæ suo jure peragere hi non possunt ¹⁴⁶.

XXI. At quæcumque imperii magis
sunt quam jurisdictionis, ea facere duumvi-
ris non licet ¹⁴⁷. Itaque nec tribunal, in-
signe imperii, datum ¹⁴⁸, nec jurisdictionem
suam pœnali judicio defendere ¹⁴⁹, nec ul-
tra civitatis suæ fines ullam potestatem su-
mere sibi possunt ¹⁵⁰. Permissa tamen est fa-

„quo te pater emancipa-
vit, potestatem duum-
viris dedit, ut etiam alie-
nigenæ liberos suos
emancipare possint, id
quod a patre factum est,
suam obtinet firmitatem.”

Idem de aliis magistrati-
bus etiam in jure nostro
proditum est, ut de cura-
tore civitatis l. 3. §. 4. D.
quod vi aut clam. . . „et-
si ei locorum publico-
rum procuratio data est,
concessio tamen data
non est. Hoc ita ve-
rum est, si non lex
municipalis curatoris
amplius concedat.”

145 l. 6. C. eod. . . .
„jubemus licentiam ei es-
se qui emancipare vult . .
intrare competentis
judicis tribunal, vel eos
adire magistratus, qui-
bus hoc vel legibus vel
ex longa consuetudine
permissum est.”

146 l. 1. l. 4. pr. & §. 3.
D. de damno infecto. Paul.
Sent. IV. 5. 2. „Heres per
magistratus municipales
ex auctoritate præ-
sidis, fideicommissa-
rio postulante, heredita-
tem adire & restituere
compellitur.”

147 l. 26. D. ad munic.
148 v. Ger. Noodt
de jurisdict. l. 3. Ev. Ot-
to l. c. XIII. 2. p. 448.
149 l. 1. pr. D. si quis
jus dicenti non obtemp.
Averan. Interpr. l. 4. 42.
150 l. 3. D. de tutor. &
curat. datis. l. 1. §. 10. D.
de magistr. conv. l. 53. C.
de decur. „Duumvirum
impune non liceat extol-
lere potestatem fascium
ex-

facultas securitati publicæ in civitatibus consulendi. Hinc in servos modice animadvertunt ¹⁵¹: liberos homines non pœna quidem adficiunt, sed in carcerem tamen conjiciunt ¹⁵²; fugitivos conquisitos proconsuli tradunt ¹⁵³. XXII.

„extra metas territorii
„propriæ civitatis.” Cæ-
terum ex ea lege fasces
vulgo concludunt duum-
viris fuisse. Mihi pote-
stas fascium more illorum
temporum (quæ etiam
palatinam militiam
habuerunt) pro potestate
magistratus videtur posita.

151 l. 12. D. de juris-
dict. l. 17. §. 1. D. Qui
Et a quibus manum. l. 15.
§. 39. D. de injur.

152 l. 6. §. 1. D. de cust.
Et exhib. reor. Quancumque
his legibus, uti etiam l. 10.
pr. D. ex quibus caus.
maj. „In eadem causa
„sunt, qui a ministeriis
„municipalibus adservan-
„tur” custoditos po-
tius, quam custodia con-
ditos a duumviris homi-
nes liberos fuisse, intel-
ligitur. Atque id sæpe
occurrit apud veteres, da-
tos municipalibus magi-
stratibus quosdam custo-
diendos sive adservan-
dos. Liv. XXVI. 15.
Sallust. Cat. 52. Cic.
Cat. IV. 4. Clarius Vel-
lej. Paterc. II. 19. „Ma-

„rius injecto in collum lo-
„ro, in carcerem Min-
„turnensium jussu duum-
„viri perductus est.” Ju-
stinianus defensoribus so-
lis id jus tribuere, exclu-
sis duumviris videtur l. 22.
pr. C. de episc. aud. & l. 6.
pr. C. de cust. reor. —
Quidam (ut Ever. Otto
l. c. XIII. 6.) amplio-
rem potestatem duumviris tri-
buunt & jus etiam in li-
beros homines animad-
vertendi ob Act. Apost.
XVI. 22. ubi Paulum
Apost. a *σπαρηνῶν* sive
duumviris coloniae Philip-
pensis virgis cæsum esse
legimus. Sed recte adver-
sus hos Jo. WastEAU
l. c. p. 287. „De Christia-
„nis, qui magistratuum
„municipalium violen-
„tiam aliquando experti
„sunt, non loquor, cum
„in eos fere, ut Romani
„imperii hostes, atrocius
„sævitum fuerit, nec pro-
„inde ad juris normam
„hæc revocari queant.”

153 l. 52. §. 12. D. de
fugit. l. 1. §. 6. l. 4. D.
de fugit.

XXII. *ÆDILES* in quibusdam civitatibus sunt iidem, qui in aliis duumviri ¹⁵⁴, sed plerumque diversus ab his et inferior magistratus ¹⁵⁵. His ædificiorum, viarumque publicarum præcipue cura est data ¹⁵⁶: illa ne ruant, hæ ne obstruantur, prospiciunt ¹⁵⁷. Bal-

154 Cic. *ad div.* XIII.
II. Ev. Otto *l. c.* VIII.2.

155 J. Lipsium qui summos magistratus eos putat ob Juvenal. III. 179. refellit Ev. Otto *l. c.* XII. 6. p. 425.

156 Cujacius *Obs.* XXII. 31. ubi ἀγοράνομος ab αἰσχρονομοῖς diligenter distinguit, non ad ædilem, sed ad curatorem tantum reipublicæ viarum curam pertinuisse contendit. Verum in jure municipali sæpissime videmus diversis magistratibus eandem curam tribui. v. *supra* n. 28.

157 Extat *l. un. D. de via publ. & si quid.* perquam elegans Papiniani locus, quem integrum adferre non piget. „Ædiles studeant, ut quæ secundum civitates sunt, viæ adæquantur, & effluxiones non noceant domibus, & pontes fiant ubicumque oportet. §. I. Studeant etiam,

„ne eorum aut aliorum „parietes etiam domorum „qui ad viam ducunt, „sint caduci, sed ut „oportet, emundent domini domorum & construant. Si autem non emundaverint, neque construxerint, multent eos, quousque firmos effecerint. §. 2. Curent autem, ut nullus effodiat vias, neque subruat, neque construat in viis aliquid. Si autem servus quidem fuerit, ab obviante fustigetur; si liber, demonstretur ædilibus, ædiles autem multent secundum legem, & quod factum est, dissolvant. §. 3. Construat autem vias publicas unusquisque secundum propriam domum, & aquæductus purget, qui sub dio sunt, & construat ita, ut non prohibeatur vehiculum transire. Quicumque autem mercede habitant, si non „con-

Balneis etiam publicis præsunt ¹⁵⁸: ludos ut cæteri magistratus faciunt ¹⁵⁹: frumentum civibus suppeditant ¹⁶⁰. Idem, ne ponderibus mensurisque injustis emtores decipiantur, cavent ¹⁶¹. Jurisdictio his quidem est ne-

„construat dominus, ipsi
„construentes computent
„dispendium in mercede-
„dem. §. 4. Studeant au-
„tem, ut ante officinas
„nihil projectum sit vel
„propositum, præterquam
„si fullo vestimenta sic-
„cet, aut faber currus
„exterior ponat. Ponant
„autem & hi ut non pro-
„hibeant vehiculum ire.
„§. 5. Non permittant au-
„tem rixari in viis, ne-
„que stercora pro-
„jicere, neque mortici-
„na, neque pelles jacere.”
Merito igitur ædiliū ho-
rum dignitatem defendit
non minus erudite quam
acriter Ev. Otto libro
sæpius laudato (sed re-
bus nimis multis, quibus
hic locus non erat, re-
ferto): quibus magistra-
tibus an etiam hodie uti-
liores plerisque oppidis
& optabiliore possent
esse, nescio.

158 l. 30. §. 1. *D. locati*.
Plutarchus *Quæst.*
nat. IV. 10. Etiam Romæ
id. olim munus ædiliū

fuisse testatur Seneca
Ep. 86. in med. Gellius
vero *Noct. Att.* X. 5.
apud Sidicinos quæstorem
ejus rei curam gessisse
tradit. Scilicet in alia ci-
vitate quæstor dicitur qui
in alia ædilis, sicut duum-
vir in alia, qui in alia
prætor: nec illum quæ-
storem ædilibus adjuto-
rem datum esse necesse
est ut cum Ev. Ottone
(l. c. p. 317.) conjicia-
mus. At hunc quæstorem
Rævardus non devo-
rat (*Conjectan.* II. 3.)

159 v. *Inscript.* apud Fa-
brett. II. 220. IX. 368.
Juvenal. III. 173 sequ.

160 l. 17. *D. de compens.*
„Ideo condemnatus, quod
„arctiorem annonam ædi-
„litatis tempore præbuit,
„frumentariæ pecuniæ de-
„bitor non videbitur, &
„ideo compensationem
„habebit.” Quam legem
de ædilibus municipiorum
dicere, ostendit Ev. Ot-
to l. c. X. 6. p. 358.

161 l. 13. §. 8. *D. locati*.
„Si

negata ¹⁶²: est tamen municipale quoddam imperium. Nam eos qui utensilia vendunt, homines liberos, si improbe agunt, flagellis cædunt ¹⁶³: iis, qui domos reficere jussi non parent, aliisque multam dicunt ¹⁶⁴.

XXIII. Æmulus est hujus potestatis, qui nunc sequitur, CURATOR REIPUBLICAE ¹⁶⁵. Nam ædificiorum curam locorumque

„Si quis mensuras condu-
„xerit, easque magistra-
„tus frangi jusserit, si
„quidem iniquæ fuerint,
„Sabinus distinguit, utrum
„sciat conductor, an non:
„si scit, esse ex locato
„actionem; si minus, non:
„quod si æquæ sunt, ita
„demum eum teneri, si
„culpa ejus id fecit ædi-
„lis.” Juvenal. X. 99.
sequ. Pers. l. 129.

¹⁶² videlicet iis, qui a
duumviris diversi sunt.
Nam si horum locum ob-
tinent, (v. *supra* n. 153)
jus etiam dicunt. Hinc
sæpe in inscriptionibus la-
pidum, ut apud Fabret-
tum IX. 132. Ædiles JUR.
DIC. invenimus: & cla-
rissimus locus testatur
Suetonii *de clar. rhet.*
c. 6. princ.

¹⁶³ l. 12. D. *de decur.*
„Eos qui utensilia nego-
„tiantur & vendunt, licet

„ab ædilibus cædantur,
„non oportet quasi viles
„personas negligi. De-
„nique non sunt prohibiti
„hujusmodi homines de-
„curionatum vel aliquem
„honorem in sua patria
„petere, nec enim infames
„sunt. Sed ne quidem
„arcentur honoribus, qui
„ab ædilibus flagellis cæsi
„sunt, quanquam jure suo
„ita ædiles officio isto
„fungantur.”

¹⁶⁴ l. un. §. 1. 2. D. *de
via publ.*

¹⁶⁵ Vocatur etiam Lo-
gista, λογιστής l. 3. C. *de
modo mult.* & in *Novellis.*
— Pater civitatis l. 12.
C. *de haeret.* l. 3. C. *de his
qui sponte &c.* officium
dicitur Ratiocinatio
civitatis l. 15. §. 7. D. *de
excus.* — Ædili æquipara-
tur a Scholiaste Juvena-
lis ad *Sat.* X. 99.

que publicorum et ipse gerit ¹⁶⁶. Illud vero huic magistratui potissimum datur negotium, ut rem civitatis suæ, cujus pater dicitur, tueatur. Itaque prædia publica locat ¹⁶⁷, injuste occupata vindicat ¹⁶⁸, operum publicorum rationes excutit ¹⁶⁹; actus reipublicæ gerendos injungit ¹⁷⁰. Idem pecuniam publicam mutuo dat ¹⁷¹: sed etiam accipit mutuum pro republica et pignus constituit ¹⁷². Res civitatis rite distrahit ¹⁷³. Postremo armamentariis præficitur ¹⁷⁴. Imperium curator nullum est ¹⁷⁵, neque juris-

166 l. 46. pr. *D. de damno inf.* „Ad curatoris reipublicæ officium spectat, ut dirutæ domus a dominis exstruantur.”

l. 3. §. 4. *D. quod vi aut clam.* „... etsi ei locorum publicorum procuratio data est, concessio tamen data non est.”

167 l. 3. §. 1. *D. de admin. rer. ad civ.*

168 l. 9. §. 2. *D. eod.* „Item rescripserunt, agros reipublicæ retrahere curatorem civitatis debere, licet a bonæ fidei emptoribus possideantur, cum possint ad auctores suos recurrere.” l. 26.

§. 4. *C. de episc. aud.* ubi Curatori adjutor Episcopus datur.

169 l. 1. *C. de ratiocin.*

opp. publ. v. supra l. n. 127.

170 l. 1. *C. ne quis liber inv. l. un. C. de sol. & lib. deb. civ.*

171 l. 2. in f. *C. de debit. civ.* „... Cura patris civitatis apud idoneos, vel dominos rusticorum prædiorum pecunia collocanda est.” l. 9. §. 9. *D. de admin. rer. ad civ.*

172 l. 11. pr. *D. de pignor.* „Si is, qui bona reipublicæ administrat, mutuum pecuniam pro ea accipiat, potest rem ejus obligare.”

173 l. 9. §. 4. *D. de admin. rer. ad civ. v. infra n. 334.*

174 Nov. LXXXV. 2.

175 Habuisse tamen speciem quandam imperii, si-

risdictio, si quidem nec multam potest dicere ¹⁷⁶; satis tamen ampla dignitas ¹⁷⁷.

XXIV. Atque hi quidem sunt antiqui in municipiis honores. Quodsi parva maximis libet comparare, duumviri sunt in oppidis, qui olim in universa republica consules et prætores ¹⁷⁸, ædiles iidem fere, qui Romæ ¹⁷⁹; curatores, qui olim quæstores. Sed ruente im-

significare Augustinus videtur (*ad Crescon. III.*) „tu quid egisti, cum tentus es a curatore & ordine? Sed quæ supra n. 29. de Salviano diximus, eadem de Augustino dici possunt: non admodum curat verba hæc familia, & minime quidem ea, quæ ad civitatem, quæ in terris est, pertinent. Verisimile est igitur, aut duumvirum aut ædilem dici ab Augustino debuisse eum, quem Curatorem vocat.

¹⁷⁶ l. 3. *C. de modo mult.* „Curator reipublicæ qui „Græco vocabulo logista „nuncupatur, multandi „jus non habet.”

¹⁷⁷ l. 20. *C. Th. de Decur.* eos tantum decuriones ad honorem hunc admittit, qui omnibus muneribus sint perfuncti. l. 3.

C. de his qui sponte. iis qui sua sponte decuriones facti sunt, id præmium proponit, ut patres civitatum creentur. Denique l. 6. *D. de offic. adsess.* („In consilium curatoris „reipublicæ vir ejusdem „civitatis adsidere non „prohibetur.) consilium & adsessores curatori fuisse ostendit.

¹⁷⁸ Comparat jocans ipse Cicero *ad Att. II. 6.* „Quin etiam dubitem, an „hic, an Antii considam, „& hoc tempus omne „consumam, ubi quidem „ego mallem duumvirum „quam Romæ me fuisse.

¹⁷⁹ Idcirco multa, quæ de ædilibus municipiorum dicta sunt in jure nostro, ad ædiles Urbis retulerunt viri docti, quos exagitat Ev. Otto l. c. — Etiam Romæ ædilibus ea mune-

imperio ¹⁸⁰ novus his accessit magistratus eorumque potestatem usurpare cœpit, satis apto

ra adsignat, quæ ad ædiles municipiorum pertinere ostendimus, Cicero *de Leg.* III. 3. „suntoque ædiles cœratores urbis, annonæ, ludorumque solemnum.”

180 Ante Valentinianum seniore[m] qui duas leges (*l. vim C. Th. de his quæ administrantibus.* & *l. i. C. de defens. civ.*) ad Senecam defensorem misit, nulla fit in jure hujus generis defensorum mentio. vid. Jac. Gothofred. ad *l. i. C. Th. de Defens. civ.* Nam quotiescunque de defensoribus civitatum loquuntur leges priorum temporum, rerumpublicarum procuratores sive syndicos, actores eo vocabulo significari adparet. *l. i. §. 13. D. quando appell.* „Tutores item & defensores rerumpublicarum & Curatores adolescentium vel furiosi tertium diem habere debent, idcirco quia alieno nomine appellant.” *l. i. §. 2 D. de muner.* „Personalia sunt munera defensio civitatis, id est, ut syndicus

„fiat.” *l. 16. §. 3. D. eod.* „Defensionem reipublicæ amplius quam semel suscipere nemo cogitur, nisi id fieri necessitas postulat.” *l. 18. §. 13. eod.* „Defensores quoque, quos Græci Syndicos appellant, & qui ad certam causam agendam vel defendendam eliguntur, laborem personalis muneris adgrediuntur.” *l. i. C. de jure reip.* „Si quid adversus rempublicam indefensam, in ea specie in qua neque defensores creati fuerint, neque ut crearentur placuit, statutum est, actionibus ejus nihil est præjudicatum.” Eodem modo defensor dicitur qui in judicio rempublicam defendit *l. i. C. de officio ejus qui vicem.* *l. i. C. de legat.* qui usuras civitati debitas petit *l. 5. C. de usur.* Igitur tum Syndici defensores dicebantur, nec is honor, neque magistratus erat, sed ad defendendam in singulis causis civitatem defensor creabatur *l. cit.*

apto illis temporum acerbitatibus nomine DEFENSORUM plebis sive civitatis ¹⁸¹. Hi contra violentiam proconsulum eorumque qui eos comitantur ¹⁸², et avaritiam exactorum

18. §. 13. *de muner.* At post Constantinum, (quo tempore, incertum; Justinianus *Nov. XV. praef.* ab antiquitate institutos ait) novi magistratus, * Ecdici exortuntur; quos, ut olim Romae tribunos plebis, non principum jussu, sed ultro a plebe, auxilium aliquod contra gravissimas misérias poscente, primum constitutos, deinde a principibus confirmatos & dignitate auctos esse, quam nullis documentis, conjectura tamen adsequi licet. Profecto, si lege aliqua fuissent instituti, codex saltem Theodosianus rem ejus ponderis memoriae prodidisset.

* Reperitur tamen etiam multo ante hanc aetatem tempore Ecdicus (apud Plinium *Ep. X. III.*) qui pecuniam publicam ab ordine donatam repetit; itaque hic in Amisenorum civitate, de qua dicit Plinius, curatoris reipublicae fungebatur officio.

181 Optime defensores plebis dicuntur *l. un. C. de offic. jurid.* quia non ut illi veteres Syndici causam universitatis agunt in judiciis, sed singulos tuentur municipes. Defensores etiam locorum dicuntur *l. 3. C. de defens. civ. l. fin. C. de jud. c.* distinguendi, ut docet Cujac. *Obs. III. 14.* ab iis qui Servatores locorum, *τομορρητορ* appellantur.

182 *l. 4. C. de defens. civ.* „In defensoribus universarum provinciarum erit „administrationis haec forma, & tempus quinquennii spatio metiendum: scilicet ut inprimis parentis vicem plebi „exhibeas, descriptionibus rusticos urbanosque „non patiaris adfligi; officialium insolentiae & „judicum procacitati (salva reverentia „pudoris) occurras; ingrediendi, cum voles, „ad

rum ¹⁸³ aliorumque hominum improborum fraudes atque insolentiam ¹⁸⁴ tueri rusticos potissimum et pauperes jubentur ¹⁸⁵. Itaque referendi ad præfectos prætorio de iis, quæ contra leges fiunt, habent potestatem ¹⁸⁶. Sed etiam jurisdictio, non ita libera initio ¹⁸⁷, mox etiam major quam pri-
scis

„ad judicem liberam ha-
„beas facultatem.“ v.
Nov. XV. pr. ubi vetan-
tur præsidibus esse ob-
noxii.

183 *l. cit. 4.* „Superexi-
„gendi damna vel spolia
„plus petentium ab his,
„quos liberorum loco tue-
„ri debes, excludas: nec
„patiaris quidquam ultra
„delegationem solitam ab
„his exigere, quos certum
„est, nisi tali remedio
„non posse reparari.“

l. 6. pr. C. eod. „Jube-
„mus cura & solertia de-
„fensorum minime posses-
„sores majoribus mensu-
„ris ac ponderibus a sus-
„ceptoribus prægravari,
„sed eos deprehensos ad
„judicium dirigi cum ipso
„commissæ fraudis indi-
„cio.“ *l. 10. C. de suscept.*
„Susceptores præsentibus
„defensoribus & modum
„jugationis possessorum
„& species singulas vel

„earum numerum quanti-
„tatemque describant. v.
Jac. Gothofred. ad *l.*
23. C. Th. de suscept. &
ad *l. 12. C. Th. de exact.*

184 *l. 3. l. 5. C. de defens.*
civ. — Nov. XV. 6. §. 1.
„ipsi particulariter remo-
„ventes ea quæ vim pa-
„tientibus inferuntur, aut
„dubitationes solventes.“

185 *l. cit. 3. C. de def.*
„Utili ratione prospectum
„est, ut innocens & quie-
„ta rusticitas peculiaris
„patrocinii defensoris lo-
„corum beneficio per-
„fruat.“

186 *l. 8. §. 1. C. de def. civ.*

187 *l. 1. C. eod.* „Si quis
„de tenuioribus ac minus-
„culariis rebus interpel-
„landum te esse credide-
„rit, in minoribus causis
„usque ad quinquaginta
„solidorum summam . . .

„. . .“ *l. 5. eod.* „Defen-
„sores nihil sibi insolent-
„ter, nihil indebitum vin-
„di-

scis magistratibus est data. Nam Justinianus ἀρχοντας eos esse voluit ¹⁸⁸ et absentis præsidis, qui solus vere ἀρχων est, personam sustinere ¹⁸⁹: de iis vero causis, quæ ad defensores pertinent, iis videlicet, quæ 300 aureorum summam non excedunt ¹⁹⁰, nisi provocatum fuerit, proconsules judicare vetuit ¹⁹¹. Acta sive monumenta defensores conficiunt ¹⁹²; donationes atque testamenta, ut optime jure valeant, ipsis proponuntur ¹⁹³. Tutores hi potissimum creantur ¹⁹⁴. Sed etiam leviora crimina coercent: graviora qui commiserunt, in vincula conicere, ad præfectum mittere jubentur ¹⁹⁵.

De-

„dicantes, nominis sui tantum fungantur officio: nullas infligant multas. . . .”

188 Nov. XV. 1. pr. „Ut in unaquaque civitate defensor judex potius quam defensor videatur.”

189 Ibid. c. 3. §. 1. „& absolute judicium obtinere ordinem, & maxime quando absunt, ut absentibus præsidibus gentium nihil videatur deesse civitatibus sub illorum præsentia.”

190 Ibid. c. 3. §. 2. „Et judicare in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos, non

„valentibus nostris subiectis trahere sibimet obligatos ad clarissimos præsides provinciarum, si usque ad prædictam trecentorum solidorum quantitatem lis constitat.”

191 Ibid. c. 4. 5. pr.

192 l. 6. §. 1. C. de def. civ. Nov. XV. 3. §. 1.

193 l. 30. C. de donat. Nov. XV. 3. pr.

194 §. 5. l. de Attil. tut. l. 30. C. de episc. aud.

195 Nov. XV. 6. §. 1.

„Audient quoque leviora crimina & castigationi competenti tradent, & eos qui in majoribus criminibus capiuntur, detru-

Denique adparitores huic magistratui duo sunt dati ¹⁹⁶.

XXV. Defensor civitatis non ex decurionibus tantum creatur ¹⁹⁷, sed ex omni populo, nec a sola curia, sed a reliquis etiam municipibus, et, quem gliscens superstitione adjunxit, episcopo cum sacerdotibus ¹⁹⁸. Horum decreto, cui iusjurandum ac-

„trudent in carcerem &
„mittent ad provinciae
„praesidem.” l. 6. l. 7. C.
de defens. civ. l. 22. pr. C.
de episc. aud. l. 6. pr. C. de
reor.

196 Nov. XV. 3. §. 1. etiam archivum ibid. c. 5. §. 2. Denique quod supra diximus, usurpatam ab hoc magistratu reliquorum potestatem, tum ex hac Novella, qua idem jus, quod duumviri habuerant vel amplius etiam, defensoribus conceditur, tum ex aliis multis legibus adparet. Sic Justinianus l. 34. §. 5. & 6. C. de episc. aud. ubi magistratus & potestates recenset, praefectos tantum & praesides memorat. v. etiam ll. cit. 22. pr. C. de episc. aud. §. 6. pr. C. de cust. reor. Et Chrysostomus Hom. L. de magistratibus: „Εἰν ὁ

„ἡ πόλις ἐκδικος, εἰν
„ἐνὶ πόλει ἐκείνῃ ὁ τὰ ἐξ-

„πὸς ἡγεμόν.” Denique l. 30. C. de donat. (Leone auctore) in quibusdam oppidis nullos magistratus, sed defensores tantum fuisse ostendit. „Sive eadem civitas magistratus habeat sive non habeat, & defensor tantummodo sit.”

197 Olim decuriones omnino exclusos significat l. 2. C. de defens. „Non ex decurionum seu cohortalium corpore, sed aliis idoneis personis huic officio deputentur.” Justinianus vero cum Nov. XV. praef. viros quosdam obscuros hoc officio fungi solitos indignabundus memorasset, ibid. c. 1. pr. ad universos nobiliores cujusvis oppidi habitatores hanc curam defert.

198 l. 8. C. de def. „Defensores ita praecipimus
D „or-

accessit, nominatos ¹⁹⁹ complures idoneos viros Justinianus a proconsule conscribi ²⁰⁰ jubet, nec quenquam, ne summa quidem dignitate excusari ²⁰¹; tum ita conscriptos *αἱμοβαδὴν*, sive, ut interpretes loquuntur, per circulum, integro biennio unumquemque hoc officio fungi ²⁰². Cæterum a præfectis confirmandi sunt ²⁰³; ab his, si indigni videntur, non a præsidibus privantur dignitate ²⁰⁴. Neque alium substituere, qui ipso-

ordinari, ut sacris ortho- doxæ religionis imbuti mysteriis, reverendissi- morum episcoporum, nec non clericorum & hono- ratorum ac possessorum & curialium decreto constituantur." Decurionum non meminit Justinianus <i>Nov. XV. epil.</i> electione ejus faci- enda a Deo amabili epi- scopo & venerabili clero & aliis in civitate bonæ opinionis stu- dentibus." Id genus hominum, viros bonos, bonæ opinioni studen- tes" &c. etiam alibi ut <i>l. 26. pr. C. de episc. aud.</i> iis rebus gerendis præficit (cum Deo amabili episco- po) quas olim decuriones soli gerebant. Scilicet mi- seria temporum illorum discrimen ordinum sustu-	lerat, nec nisi antiquissimæ nobilitati, viris bonis commendari res publica ab imperatoribus poterat. ¹⁹⁹ <i>Nov. XV. i. pr.</i> ²⁰⁰ <i>Ibid. & epilogus.</i> ²⁰¹ <i>Nov. XV. i. præf.</i> Nulli, nec si honoratus sit magnificentissimo- rum illustrium dignitate, hoc declinare concedi- mus, nec si militiam ha- beat honestam, neque si proferat privilegium suum ex divinis for- mis . . . ²⁰² <i>Nov. XV. i. §. i. ejusd. epil.</i> Antea quin- quennium erat constitu- tum. <i>l. 4. C. de def. civ.</i> ²⁰³ <i>l. 8. C. de def. civ.</i> <i>Nov. XV. i. §. i. & c. 6.</i> ²⁰⁴ <i>Nov. XV. i. §. i.</i> „In- de ei fiat curæ privatio unde etiam datur."
---	--

ipsorum fungatur officio ²⁰⁵, nec ante bien-
nium exactum, nisi permittente præfecto,
abdicare se magistratu defensoribus licet ²⁰⁶.

XXVI. Venio nunc ad reliqua officia et
ministeria in civitatibus reperta, quibus qui
funguntur, non magistratum neque hono-
rem, sed munus gerere dicuntur. Et ho-
rum quidem alia sunt ordinaria et constan-
tia, certo temporis spatio, anno vel bien-
nio a quovis, quædam perpetuo obeunda:
alia extraordinaria et incerta, singulis ne-
gotiis procurandis data. Hoc loco illa sola
exequi libet: de reliquis infra quædam ad-
demus. Tributa, non civitatibus, sed uni-
versæ reipublicæ pendenda qui in singulis
municipiis exigit SUSCEPTOR, a curia, decu-
rionum periculo ²⁰⁷ creatur. Is tum eam,
quæ de capitibus numeranda est, pecu-
niam ²⁰⁸, tum præcipue frumenti omnis
quin-

²⁰⁵ Nov. XV. 2. & 6. §. 1.

²⁰⁶ l. fin. C. de def. civ.

„ Nulli defensorum licere
„ decernimus, si de publica
„ solitudine se voluerit
„ liberare, nisi divinos af-
„ fatus intimaverit tuæ
„ sublimitatis iudicio.

²⁰⁷ l. 23. C. de decur. l. 8.

C. de suscept. „ Exactores

„ vel susceptores in cele-

„ berrimo coetu curiæ,

„ consensu & iudicio

„ omnium subactorum te-

„ stificatione firmentur,

„ provinciarumque recto-

„ ribus eorum nomina, qui

„ ad publicum munus officii

„ editi atque obligati fue-

„ rint, innotescant, &

„ animadvertant quicun-

„ que nominaverint, ad di-

„ scrimen suum universa

„ quæ illi gesserint, redun-

„ dare.” l. 2. C. eod. vetat

„ eos, qui nominaverunt, ex

„ rebus susceptorum aliquid

„ emere.

²⁰⁸ l. fin. §. 8. D. de muner.

quingagesimam, hordei quadragesimam, vini et lardi vicesimam partem, exigit; in fisci horreis condit ²⁰⁹. Ut sciat, quantum sit ab unoquoque exigendum, accipere a tabulario civitatis tabulam, qua id perscriptum est, jubetur ²¹⁰: ne plus, quam leges jubent dari, postulet, modii publice et pondera proponuntur ²¹¹. Hoc vero sordidum munus non est ²¹² et vacationem habet reliquorum munerum civilium ²¹³. Fini-

209 l. 7. l. 9. *C. de suscept.*
Ex hujus legis fine („Hu-
manitatis autem necessi-
tate commoti in Arme-
niæ partibus susceptori-
bus longinquitatis
causa, frumenti & hor-
dei quadragesimas, vini
& lardi quintas decimas
dari præcipimus.”) & l.
3. l. 15. *C. Th. h. t.* adparet,
ἐπιμελῶν quoddam datum
susceptoribus præmium
curarum.

210 l. 1. l. 7. *C. de exact.*
trib.

211 l. 9. *C. de suscept.*
„Modios æneos vel lapi-
deos cum sextariis atque
ponderibus per mansio-
nes singulasque civitates
jussimus collocari.”

Julianus (l. 2. *C. de ponderator.*) Zygotatem in civitatibus creari jubet, qui de pretio solidorum, si qua dubitatio sit, cognoscat.

212 Nam Decuriones ipsi creantur susceptores. l. 17. §. 7. *D. ad munic.* l. 5. *C. de susc.* „Ne longinqui itineris diversitate susceptor abductus curiæ suæ desit.”

213 l. 10. *C. de excus. tut.*
„Exactores tributorum
tanto tempore, quanto
rationem tributariam
tractaverint, non solum
ab oneribus, sed et-
iam a tutelis vacationem
habere.”

nitur anno, interdum biennio ²¹⁴; deinde rationes sunt reddendæ ²¹⁵.

XXVII. Securitati publicæ tuendæ, præter magistratus, quos supra memoravimus, alios quosdam homines præficiendos rati principes, IRENARCHAS civitatibus dederunt. Creantur etiam hi a curia, confirmantur a proconsule ²¹⁶. Hi an iidem sint, quos sta-

²¹⁴ l. 4. C. de suscept. „ . . . Non perpetui autem „ susceptores teneantur „ in continuata vexan- „ dorum provincialium „ potestate, velut concus- „ sionum dominatione: sed „ per annos singulos ju- „ diciaria sedulitate mu- „ tentur, nisi aut con- „ suetudo civitatis, aut „ auctoritas ordinis „ eos per biennium es- „ se compellat.”

²¹⁵ l. cit. 4. C. „ Integro „ igitur singuli anniversa- „ rio anno transcurso co- „ gantur exponere quibus „ titulis suscepta disper- „ serint.”

²¹⁶ l. un. C. de Irenar- „ chis. „ Irenarchæ, qui ad „ provinciarum tutelam, „ quietis & pacis per sin- „ gula territoria faciunt „ stare concordiam, a de- „ curionibus iudicio præ- „ sidium provinciarum ido-

„ nei nominentur.” —
Cæterum hæc lex sumta
ex *Cod. Theodos.* singula-
ri facinore eorum, qui
Cod. Justin. composue-
runt, penitus est corru-
pta. Nam in *C. Th.* (p. 647.
T. IV. ed. Ritter.) eadem
lex Honorii & Theodosii
his verbis relata est: „ Ire-
„ narcharum vocabula,
„ quæ ad simulata pro-
„ vincialium tutela, quie-
„ tis ac pacis per singula
„ territoria non sinunt
„ stare concordiam, ra-
„ dicitus amputanda
„ sunt. Cesset igitur
„ genus perniciosum
„ reipublicæ; cesset
„ rescriptorum Irenar-
„ chas circiter, inconvul-
„ sa simplicitas, & celsi-
„ tudinis tuæ sedes pro-
„ vinciarum defendenda
„ suscipiat pacis hujusmo-
„ di locupletioribus
„ commissura præsidia.”

Igi-

stationes agere legimus, incertum est ²¹⁷. Investigant præcipue latrones aliosque facinorosos homines; comprehensos interrogant de sociis, deinde cum epistola, quæ elogium dicitur, ad iudices mittunt ²¹⁸. Sed cur corrigendis moribus præfecti dicantur a Charisio ²¹⁹, suspicari tantum licet. Distinguuntur ab his LIMENARCHÆ, portibus potissimum præfecti ²²⁰.

XXVIII.

Igitur pæne iisdem verbis, quibus Irenarchas sustulit Theodosius, Justinianus restituit.

²¹⁷ Suetonius in *Octav.* c. 32. „dispositas „per opportuna loca stationes” ab Augusto memorat, easque ab Tiberio auctas (*idem in Tib.* c. 37.) ad coercendam latronum grassatorumque licentiam. Hinc Irenarchas plerique ab Augusto institutos putant. Sed has stationes a militibus auctas & Suetonius refert *l. c. in Tib.* & complures in jure nostro leges testantur; (Sicut *l. i. §. 12. D. de offlc. præf. urbi.* „Debet etiam dispositos „milites stationarios habere ad tuendam quietem „& ad referendum sibi „quid in urbe agatur.”

l. 5. C. de vestigal.) Irenarchas vero milites fuisse non est proditum. Illi tamen stationariis simillimi, si non iidem: simillimi etiam iis qui Curiosii vel exploratores dicebantur, ad quos Constantius *l. 4. C. Th. decur.* „Nihil „vestri principis, ex his „quæ in republica geri videritis, notitiæ subtrahatis” quos deinde Julianus sustulit (*Liban. in orat. fun. p. 294. 295. ed. Mor.*) v. Jac. Gothofred. ad *l. 2. C. Th. de curiosis* T. II. p. 194.

²¹⁸ *l. 6. D. de custod. & exhib. reor.*

²¹⁹ *l. 18. §. 7. D. de muner.*

²²⁰ *l. 18. §. 10. D. de muner.* Fugitivos etiam conquirunt *l. 4. D. de fugit.*

XXVIII. Inter curatores, quibus non reipublicæ, sed singulorum negotiorum cura committitur, eminet CURATOR FRUMENTI vel annonæ, et curator CALENDARII. Ille a curia electus ²²¹, pecuniam publicam accipit ²²², qua frumentum, oleum aliaque emat ²²³, municipibus æquo pretio vendenda; ab his repetitam pecuniam exacto anno restituit reipublicæ ²²⁴ et rationes reddit ²²⁵. Curator calendarii ²²⁶, civitatis curatori adjutor datus, eligitur a proconsule ²²⁷: pecu-

221 arg. l. 30. *D. de neg. gest.* . . . „quendam „ad siliginem emendam „curatorem decreto ordinis constitutum.” . . .

Creantur tamen etiam a magistratibus (l. 21. *pr. D. ad munic.*) a quibus munera injungi supra diximus.

222 l. 2. §. 4. *D. de admin. rer. ad civ.*

223 Nam hic emit tantum; ædilis distribuit. v. *Ev. Otto l. c. X. 7. p. 362.*

224 l. 9. §. 5. *D. de admin. rer. ad civ. pert.*

„Pecuniam ad annonam „destinatam, distractis rebus curatorem exigere „debere” (sed fortasse h. l. curator reipublicæ intelligitur, quia curator frumenti huic emendo unice præest) l. 2. §. 4. *cod.*

„ad frumenti comparationem pecunia data restitui civitati, non compensari in erogata debet.

225 *Nov. CXXVIII. 16.*

„Singulis autem annis impletis sanctissimum episcopum cum quinque primatibus civitatis rationes exigere eos, qui ab ipsis ordinati sunt.”

226 Hic Justiniani ævo

non superfuisse videtur, siquidem lex 2. *C. de deb. civ.* quæ est l. un. *C. Th. de curat. cal.* hujus verba „periculo curatoris calendarii” non habet, substituto illi, patre civitatis.

227 l. 9. §. 7. *D. de admin. rer. ad civ.* „a cura-

„tore calendarii cautio- „nem exigi non debere, „cum a præside ex inquisitione eligatur.”

cuniam publicam suo periculo dat fœno-
ri ²²⁸.

XXIX. Scribarum in municipiis com-
plures reperiuntur ordines. Qui magistra-
tum et curiæ acta conscribunt, soli vocan-
tur SCRIBAE ²²⁹: CENSUALES vero, qui patri-
monia civium scripto comprehendunt ²³⁰,
eorum qui censitores dicuntur ²³¹, ministri.
Similes censualibus sunt TABULARII, qui
chartas publicas tractare dicuntur ²³² et,
quantum quisque debeat reipublicæ, perscri-
bunt ²³³. Prorsus diversi ab his TABELLIO-
NES

²²⁸ l. cit. §. 9.

²²⁹ l. 18. §. 17. *D. de muner.* l. 4. *C. de adpellat.* „ad scribatum nominatus”
cf. Jac. Gothofred, ad l. 1. *C. Th. de tabular.*

²³⁰ l. 18. §. 16. *D. de muner.* „Qui acceptandis „sive suscipiendis censua-
libus professioni-
bus destinantur.” De his professionibus vide *D. Gothofredi* notam ad l. 6. *C. de fide instrum.*

Prorsus diversi a censua-
libus urbis Romæ & Con-
stantinopolis (l. 5. *C. Th. de senat.* l. 1. *C. Th. de decur. urb. Romæ*) ubi
etiam magister census est, l. 18. l. 23. *C. de testam.*
Cæterum vile hoc munus
esse ostendit Jac. Go-

thofr. ad l. 4. *C. Th. de tabular.* & ipsi imperato-
res judicant, qui decurio-
nes „censuali ministerio
se mancipare” dicunt
l. 2. *C. de tabular.*

²³¹ Jac. Gothofr. *Paratitl. C. Th. de cens.*
„erant qui terras & pos-
sessiones censebant,
æstimabant, taxabant,
quo sensu Hesychius τῆν
„γῆν μετρίαν interpretat-
tur.”

²³² l. 2. *C. Th. de ta-
bular.* Hinc fraudibus in-
fames l. 27. *C. Th. de
suscept.* l. 1. *C. Th. de im-
mun. nemini conced.*, quæ
ignis supplicium proponit
iis qui improbe essent
acturi.

²³³ l. 7. *C. de exactor.*
„Cum

NES operam iis navant, qui testamenta vel pacta publicis monumentis volunt completi ²³⁴. Illud vero de his ministeriis, quæ apud Romanos etiam admodum frequentia, multis aliis nominibus significantur ²³⁵, singulari ratione constitutum est, ut etiam filii eorum, qui illis funguntur, iisdem adstringantur ²³⁶.

CAP.

„Cum judicem oporteat
„inquirere debitores, ta-
„bularios fideliter provi-
„dere nomina debitorum.”

Ad hos primum ab exactoribus quadrimen-
strui breves tributorum deferrebantur; (l. 27. *C. Th. de suscept.*) deinde ipsi dabant alios exactoribus breves, ut exigere possent. (l. 1. *C. de Exactor.*) ad eosdem apochas ab exactoribus acceptas deferrebant possessores (l. 2. *C. Th. de annona*).

234 l. 9. §. 4. *D. de poenis*. l. 17. *C. de fide instrum.* l. 2. *C. de Eunuch.* l. 1. *C. ut nemo ad suum patrocini.* l. 24. *C. de testam.* Suidas voce *Tαβουλάρων*. Cujac. ad l. 15. *C. de decur.* Jac. Gothofr. ad l. 3. *C. Th. de decur.*

235 Vocantur enim etiam logographi, numerarii, demogrammatei &c.

236 l. 1. *C. de tabular.*

„Nulli omnino ex tabulariis vel scribis vel logographis eorumque filiis, in quocunque officio militent, sed ex omnibus officiis retracti protinus officiis municipalibus reddantur” l. 4. *C. eod.* „quos vel patris, vel matris obligatio vel sua constringit.” Nomina-ri tamen quosdam ad hæc munera legimus, ut l. 4. *C. de appellat.* nimirum si non sufficiunt civitati, qui origine sunt scribæ: sicut decuriones creantur ex populo, si eorum, quos origo curiæ addicit, copia non suppetit.

CAP. IV.

De administratione reipublicæ.

XXX. Ut recte feliciterque posset respublica municipalis administrari, tria videbantur maxime necessaria: ut esset civitatibus patrimonium quoddam, unde fierent sumtus pro re publica; ut id patrimonium sanctum esset, neque negligentia minueretur aut dolo eorum, qui præessent; denique ut liceret municipiis, (quia fieri non poterat, ut illud patrimonium, quamvis amplum, sufficeret,) munera civibus suis injungere. Hæc fere cum supersint nobis memoranda, a muneribus ordiemur ²³⁷.

XXXI. Quædam munera summæ reipublicæ causa injunguntur; nam tributa etiam munera vocantur ²³⁸; sed pleraque ad municipalem rempublicam pertinent. Et horum quidem alia ita suscipiuntur, ut res fa-

237 Quid sit munus, exponit Callistratus l. 14. §. 1. *D. de muner.* „Publicum munus dicitur, quod in administranda reipublica sine titulo dignitatis subimus” & Pomponius l. 239. §. 3. *D. de V. S.* „Munus publicum est officium privati hominis, ex quo commodum ad singulos universosque cives rem-
que eorum, imperio magistratus extraordinarium (extraordinario) pervenit.” Atque hæc est antiquissima hujus vocabuli significatio, quam etiam apud Lucretium invenias l. 30. „fere mœnera militai.”

238 l. 22. §. 7. *D. ad Mun.* l. 6. §. 5. *D. de mun.* l. 4. *D. de veteranis* &c.

familiaris ejus, qui gerit, etiamsi non semper minuatur ²³⁹, in periculo tamen versetur; alia labore tantum atque intentione vel animi vel corporis vel utriusque, nullo patrimonii damno aut periculo, geruntur; illa patrimonialia, hæc personalia barbaris vocabulis dicuntur ²⁴⁰; alia denique utrumque habent, et laboris et periculi rei familiaris molestiam, atque hæc mixta dicuntur ²⁴¹. Eam tamen in hac re æquitas

tis

239 Minui necesse est patrimonium quibusdam muneribus, quæ patrimoniiis injunguntur, sicut recipiendi hospitis, alendorumque curulum equorum l. 4. C. de mun. patrim.

240 In Digestis, quorum auctores aureæ ætati paulo propiores erant, patrimonii munera dicuntur, quæ patrimonialia in Codice, sed personalia in utroque libro celebrantur. Neque facile profecto aliud vocabulum reperias.

241 Munera fere omnia recenset Arcadius Charisius l. 18. D. de muner. quam adscribere non piget. „Munerum civilium „triplex divisio est; nam „quædam munera perso- „nalia sunt, quædam pa-

„trimoniorum dicuntur, „alia mixta. §. 1. Perso- „nalia sunt, quæ animi „provisione & corporalis „laboris intentione sine „aliquo gerentis detri- „mento perpetrantur, vel- „uti tutela & cura. §. 2. „Calendarii quoque cura- „tio et quæstura in aliqua „civitate inter honores „non habetur, sed perso- „nale est. §. 3. Tironum „sive equorum productio, „& si qua alia animalia „necessario producenda, „aut res pervehendæ sunt, „vel pecuniæ fiscales, sive „annona, vel vestis, per- „sonale munus est. §. 4. „Cursus vehicularis solli- „citudo, item angariarum „præbitio personale mu- „nus est. §. 5. Cura quo- „que emendi frumenti, „olei (nam harum specie-

rum

tis rationem leges romanæ tenuerunt, ut
re-

rum curatores, quos σι-
τωνας, id est, frumenta-
rios, & ἑλαιῶνας, i. e.
olearios appellant, creari
moris est) inter persona-
lia munera in quibusdam
civitatibus numerantur,
& calefactio publici ba-
linei, si ex redditibus ali-
cujus civitatis curator
pecunia subministratur.
§. 6. Sed & cura custo-
diendi aquæductus perso-
nalibus muneribus aggre-
gatur. §. 7. Hirenarchæ
quoque, qui disciplinæ
publicæ & corrigendis
moribus præficiuntur,
sed & qui ad reficiendas
vias eligi solent, cum
nihil de proprio patrimo-
nio in hoc munus con-
ferant, item episcopi,
qui præsunt pani,
cæterisque rebus venali-
bus, quæ civitatum po-
pulis ad quotidianum vi-
ctum usui sunt, perso-
nalibus muneribus fun-
guntur. §. 8. Qui anno-
nam suscipit, vel exi-
git, vel erogat, & ex-
actores pecuniæ pro ca-
pitibus, personalis mu-
neris sollicitudinem su-
stinent. §. 9. Sed & cu-
ratores, qui ad colli-
gendos civitatum publi-
cos redditus eligi solent,
personali muneri sub-
jugantur. §. 10. Hi quo-
que, qui custodes ædium,
vel archeotæ, vel logo-
graphi, vel tabularii, vel
Xenoparochi, ut in qui-
busdam civitatibus, vel
limenarchæ, vel cura-
tores ad exstruenda vel
reficienda ædificia publi-
ca, sive palatia, sive
navalia, vel mansiones
destinantur, si tamen
pecuniam publicam in
operis fabricam erogant,
& qui faciendis sive re-
ficiendis navibus, ubi
usus exigit, præponun-
tur, muneribus persona-
libus adstringuntur. §. 11.
Camelasia quoque simi-
liter personale munus
est. Nam ratione habita-
& alimentorum & ca-
melorum, certa pecunia
camelariis dari debet, ut
solo corporis ministerio
obligentur. Hos ex albi
ordine vocari, nec ulla
excusatione liberari, nisi
sola læsi & inutilis cor-
poris, & infirmitate, spe-
cialiter sit expressum.
§. 12. Legati quoque, qui
ad sacrarium principis
mit-

rerum comparandarum pretium; faciendarum
rum

„mittuntur, quia viati-
„cum, quod legativum
„dicitur, interdum solent
„accipere, sed & nycto-
„strategi & pistrinorum
„curatores personale mu-
„nus ineunt. §. 13. De-
„fensores quoque, quos
„Græci syndicos appel-
„lant, & qui ad cer-
„tam causam agendam
„vel defendendam eligun-
„tur, laborem personalis
„muneris aggrediuntur.
„§. 14. Judicandi quoque
„necessitas inter munera
„personalia habetur. §. 15.
„Si aliquis fuerit electus,
„ut compellat eos, qui
„prope viam publicam
„possident, sternere viam,
„personale munus est.
„§. 16. Pari modo qui ac-
„ceptandis, sive susci-
„piendis censualibus pro-
„fessionibus destinantur,
„ad personalis muneris
„sollicitudinem animum
„intendunt. §. 17. Masti-
„gophori quoque, qui
„agonothetas in certami-
„nibus comitantur, & scri-
„bæ magistratus, perso-
„nali muneri serviunt.
„§. 18. Patrimoniorum
„sunt munera, quæ sum-
„mibus patrimonii & da-

„mnis administrantis ex-
„pediuntur. §. 19. Elem-
„poria & Ospratura apud
„Alexandrinis patrimonii
„munus existimatur. §. 20.
„Susceptores quoque vini
„per provinciam Africam
„patrimonii munus gerunt.
„§. 21. Patrimoniorum au-
„tem munera duplicia
„sunt: nam quædam ex
„his muneribus patrimo-
„niis sive possessionibus
„inducuntur, velut agmi-
„nales equi, vel mulæ, &
„angariæ atque verhedii.
„§. 22. Hujusmodi igitur
„Obsequia & hi, qui ne-
„que municipales, neque
„incolæ sunt, agnoscere
„coguntur. §. 23. Sed et
„eos, qui foenus exer-
„cent, etsi veterani sint,
„tributiones ejusmodi a-
„gnoscere debere, rescri-
„ptum est. §. 24. Ab hu-
„jusmodi muneribus ne-
„que primipilaris, neque
„veteranus aut miles,
„aliusve, qui privilegio
„aliquo subnixus, nec
„pontifex excusatur.
„§. 25. Præterea habent
„quædam civitates præro-
„gativam, ut hi qui in
„territorio earum possi-
„dent, certum quid fru-
men-

rum materiam a republica præberi ²⁴², operam tantum impendi sine mercede a municipibus juberent, atque eam tantum, quæ ab omnibus pariter potest impendi: nam quæ

menti pro mensura agri
per singulos annos præ-
beant, quod genus col-
lationis munus posses-
sionis est. §. 26. Mixta
munera decaprotiæ &
icosaprotiæ, ut Heren-
nius Modestinus & no-
tando & disputando be-
ne & optima ratione de-
crevit. Nam decaproti &
icosaproti tributa exi-
gentes & corporale mi-
nisterium gerunt, & pro
oneribus defectorum
fiscalia detrimenta resar-
ciunt, ut & merito in-
ter mixta hoc munus nu-
merari debeat. §. 27. Sed
ea, quæ supra persona-
lia esse diximus, si hi
qui funguntur, ex lege
civitatis suæ vel more
etiam de propriis facul-
tatibus impensas faciant,
vel annonam exigentes
defectorum prædiorum
damna sustineant, mix-
torum definitione conti-
nebuntur. §. 28. Hæc
omnia munera, quæ tri-
fariam divisimus, una
significatione compre-

henduntur. Nam perso-
nalia & patrimoniorum
& mixta munera, civi-
lia seu publica appellan-
tur. §. 29. Sive autem
personalium duntaxat,
sive etiam civilium mu-
nerum impunitas alicui
concedatur, neque ab
annona, neque ab anga-
riis, neque a verhedo,
neque ab hospite reci-
piendo, neque a nave,
neque capitatione, exce-
ptis militibus & vetera-
nis excusari possunt.
§. 30. Magistris, qui ci-
viliū munerum vaca-
tionem habent, item
grammaticis & oratori-
bus, & medicis & phi-
losophis, ne hospitem
reciperent, a principibus
fuisse immunitatem, in-
dultam, & divus Ve-
spasianus & divus Ha-
drianus rescripserunt."

242 Sicut a republica pecuniam curator frumen-
ti accipit, sicut reliqui,
quos memorat l. 18. §.
2-17. d. de muner.

quæ singularis artis postulat peritiam; non sine pretio exigitur ²⁴³.

XXXII. Sicut de honoribus, ita de muneribus generatim sunt quædam constituta. Quotiescunque negotium aliquod publicum est administrandum, nominantur a magistratibus in curia, qui idonei videntur ²⁴⁴: iis decreto curia munus injungit ²⁴⁵. Quod si non hac legibus præscripta ratione, sed extra curiam libello vel edicto ²⁴⁶, ad munus aliquis vocatur, sine provocatione liberatur.

243 Sicut nemini injungitur munus extruendi operis sua opera suisve impensis: sed cura extruendi operis (l. c. §. 10.) alicui delata id tantum efficit, ut hic rei publicæ nomine opus extruendum vel reficiendum locet, & „cum re-
„demptoribus negotium habeat“ l. 2. §. 1. *D. de opp. publ.* Conducitur itaque opus, non sine mercede suscipitur faciendum. Atque ob hoc ipsum, quia cives non coguntur, gratis dare operam, quæ sine peritia artis cogitari non potest, multæ civitates servos habuerunt artifices. l. 2. *C. de servis fugit. & libertis, man-*

cipiisque civitatum artificibus.

244 l. 2. *C. de decur.* „Observari oportebit magistratus, ut decurionibus solenniter in curiam convocatis, nominationem ad certa munera faciant“ &c.

245 l. 30. *D. de neg. gest.* „Quendam ad silinginem emendam curatorem decreto ordinis constitutum.“ l. 45. *C. de decur.*

246 Videntur tamen in quibusdam civitatibus munera edictis fuisse injecta. Si quidem Constantinus l. 3. *C. Th. de extraord.* „ad edictum Chalcedonensium & Macedonensium“ scribit.

ratur ²⁴⁷. Quicumque vero rite, quamvis injuste nominatus est, si non provocavit, consensisse creationi videtur ²⁴⁸; et qui munere delato non fungitur, damnum ea negligentia reipublicæ illatum sarcire cogitur ²⁴⁹; neque oblata pecunia, necessitati muneris gerendi nominatus eximitur ²⁵⁰. Magistratus vero aptissimum quemque eligere jubentur ²⁵¹, sed ita, ut non iisdem oneribus iisdem sæpius premantur ²⁵². Denique id potissimum a magistratibus est spectandum, an is, quem nominari placet, domicilium habeat in civitate vel originem; quicumque enim domicilium non constituit, neque originem ex municipio ducit, quanquam bona

247 l. 27. C. de appellat. „Nominationes libellis vel edictis factæ, citra concilium publicum non valent, de quibus nec appellare necesse est, si solennitas deest.“

248 l. 1. pr. d. de vocat. „Omnis excusatio sua æquitate nititur. Sed si prætendentibus aliquid sine iudice creditur, aut passim sine temporis præfinitione, prout cuique libuerit, permissum fuerit se excusare, non erunt, qui munera necessaria in rebus publicis obeant.“

l. 4. l. 7. l. 11. C. de

appellat. l. 2. C. de decur.

249 l. 21. pr. D. ad munic. l. 1. pr. D. de opp. publ. Eadem ratione, si provocavit, neque in iudicio vicit l. 1. D. si tutor vel cur.

250 l. 16. pr. D. de muner. l. 9. C. de excus. mun.

251 l. 7. pr. D. de decur. l. 14. §. 3. D. de muner. l. un. C. de pot. nomin.

252 l. 3. §. 15. d. de mun. l. 52. C. decur. l. 3. l. 4. C. Quemadmodum civilia,

na in eo habeat, nominari non potest ²⁵³,
deinde an non immunitate aliqua aut vaca-
tione defendatur. Nam quem nominari non
debuisse proconsul adpellatus iudicavit, is,
etsi injuriarum actionem instituere contra
magistratum non potest ²⁵⁴, sumtus tamen
litis repetit ²⁵⁵.

XXXIII. Quicunque munera civilia obi-
re coguntur, aut municipes sunt, aut inco-
læ. Municipēs dicuntur ii, qui vel origine,
vel adoptione, vel manumissione ad civita-
tem pertinent: incolæ, qui domicilium ul-
tro constituunt. Transferre suo arbitrio do-
micilium vetatur nemo ²⁵⁶; sed originis con-
ditio mutari non potest ²⁵⁷; itaque, qui in
alia

253 l. 17. §. 5. *D. ad munic.* „Sola ratio pos-
sessoris civilibus pos-
sessori muneribus injun-
gendis citra privilegium
specialiter civitati da-
tum idonea non est.“

l. 4. *C. de incolis.* Nam
quæ a possessoribus
etiam petuntur, revera
non ipsis, sed rebus,
quas possident, imperan-
tur, veluti tributa. l. 6.
§. 5. *D. de muner.*

254 l. 13. §. 5. *D. de injur.* „aliud enim esse
laborem injungere, aliud
injuriam facere.“

255 l. 2. *C. de decur.*
l. 1. *C. de sumt. recuper.*
Olim id non licebat, nisi

sæpius aliquis injuste no-
minatus erat. l. 1. §. 1.
D. de vacat.

256 l. 31. *D. ad mu-
nic.* „Nihil est impedi-
mento, quo minus quis,
ubi velit, habeat domi-
cilium, quod ei inter-
dictum non sit.“ Mu-
tari tamen domicilium ab
incola, jam ad munera
vocato, nisi perfectis,
quæ injuncta sunt, non
potest. l. 34. *eod.* l. 1.
C. de incolis.

257 l. 4. *C. de muni-
cip. & orig.* „Origine
propria neminem posse
voluntate sua eximi,
manifestum est.“

alia civitate habitat, in alia natus est, aut adoptatus aut manumissus ab ejus civitatis municipe, cum illius incola, hujus municeps censeatur, in utraque muneribus fungi debet ²⁵⁸. Filii originem patris, non domicilium sequuntur ²⁵⁹: originem matris in paucis civitatibus, quibus id privilegium principes dederunt ²⁶⁰. Liberti utrum originem patroni, an domicilium etiam sequantur, dubium videtur ²⁶¹. Adoptatus ipsa adoptione fit municeps ejus civitatis, cujus est is, a quo adoptatur ²⁶²; ab eodem emancipatus, municeps esse desinit ²⁶³. Fe-
mi-

258 l. 29. *D. ad munic.* l. 1. *C. de municip.* *E* orig. l. 4. *eod.* „duarum civitatum onera sustineat, in una voluntatis & in altera originis gratia.“

259 l. 6. §. 1. l. 17. §. 11. *D. ad munic.* Sed filius fam. ipse potest domicilium constituere. l. 3. *D. eod.*

260 l. 1. §. 2. *D. ad munic.* Sed qui justum patrem non habet, matris originem sequitur. l. 8. *D. eod.*

261 Nam cum l. 27. *D. ad munic.* originem tantum patroni spectandam dicat, pugnat cum l. 6. §. 3. *D. eod.* „Libertini originem patronorum vel domicilium

„sequuntur.“ & l. 23. *pr. d. e d.* „Filii libertorum libertarumque liberti paterni & patroni domicilium aut originem sequuntur.“

262 l. 15. §. 3. *D. ad munic.* Sed qui adoptatur, originem non mutat l. 7. *C. de Adopt.* „In adoptionem quidem alienae civitatis civi recte dato additur non mutatur patria: ac propterea jus originis in honorum ac munerum obsequio per adoptionem non minui perspicias.“ Fieri igitur potest, ut aliquis duarum civitatum non incola sit, sed municeps.

263 l. 16. *D. ad munic.*

mina, siquidem legitimo matrimonio utitur ²⁶⁴, non in ea civitate, ex qua originem pater ducit, sed in ea, in qua domicilium maritus constituit, muneribus, quæ in hunc sexum cadunt, fungitur ²⁶⁵; id domicilium vidua retinet ²⁶⁶; iterum nubendo amittit ²⁶⁷. Qui studiorum causa in aliqua civitate commoratur, domicilium ibi constituisse non videtur ²⁶⁸; qui in agro degit, non est civitatis incola ²⁶⁹. Cæterum compluribus locis habere domicilium eundem posse constat ²⁷⁰. Quod si incolam se esse

ne-

264 Nam quæ non legitimum matrimonium in-
iit, originem non mutat
l. 37. §. 2. *D. ad munic.*

265 l. 38. §. 3. *D. ad munic. l. un. C. de mulie-
ribus.* „ . . . Patrimonii
„vero munera necesse
„est mulieres in his locis,
„in quibus possident, su-
„stinere.“

266 l. 22. §. 1. *D. ad munic.*

267 l. cit. 22. l. 9. *C. de incolis.*

268 l. 2. *C. de incolis*
„ . . . nisi decem annis
„transactis eo loco sedes
„sibi constituerint.“

269 l. 35. *D. ad munic.* „Scire oportet, quo-
„niam qui in agro per-
„manet, incola esse non
„existimatur; qui enim
„illius civitatis præcipuis

„non utitur, non existi-
„matur esse incola.“ —
Qui vero „negotia sua
„non in colonia, sed in
„municipio semper agit
„— ibi magis habere do-
„micilium, quam ubi co-
„lendi causa diversatur,“
ait Julianus, l. 27. §. 1.
D. eod. Denique qui
non agri colendi, sed
voluptatis gratia rus ha-
bitat, incola tamen civi-
tatis esse censetur l. 239.
§. 2. *D. de v. S.* „Nec
„tantum hi, qui in oppi-
„do morantur, sed etiam
„qui alicujus oppidi fini-
„bus ita agrum habent,
„ut in eum se quasi in
„aliquam sedem reci-
„piant.“

270 l. 5. l. 6. §. 2.
l. 27. §. 2. *D. ad munic.*

negat, qui ad munera obeunda nominatur; præses provinciæ de ea re cognoscit ²⁷¹, atque ex rebus ipsis factisque, an incola sit existimandus ²⁷², judicat.

XXXIV. Eorum vero, qui vel origine vel domicilio muneribus sunt obnoxii, permulti iisdem eximuntur, vacatione data legibus aut immunitate. Vacatio munerum, quæ personalia dicuntur, ex certo tempore datur ob ætatem iis, qui septuaginta annis sunt maiores ²⁷³. Ad tempus vacationem habent, qui reipublicæ causa absunt ²⁷⁴ inter quos præcipui sunt milites ²⁷⁵; qui naves ad annonam advehendam præbent, dum eæ naves in mari sunt ²⁷⁶; qui defen-

sio-

271 l. 37. *pr. D. ad munic.* „ . . . Cum tamēn se quis negat incolam esse, apud eum præsidem provinciæ agere debet, sub cuius cura est ea civitas, a qua vocatur ad munera.“

excus tut. l. 3. §. 1. D. de muner. nisi fugientes munera nomen dederunt l. 4. §. 3. *eod.*

272 l. 20. l. 38. §. 5. *D. ad munic.*

273 l. 3. §. 6. *D. de muner.* l. 1. §. 3. l. 2. §. 1. *D. de vacat.* l. 3. *D. de jure immun.* sed l. 3. C. qui æstate iis vacationem tribuit, qui quinquaginta quinque annis sunt maiores.

276 l. 3. *D. de vacat.* „His, qui naves marinas fabricaverunt, & ad annonam populi Rom. præbuerunt, non minores quinquaginta millium modiorum, donec hæ naves navigant, aut aliæ in earum locum, muneris publici vacatio præstat ob navem.“ Aliis, qui navicularii dicuntur, quinquennii datur vacatio l. 5. *D. de muner.*

274 l. 4. *D. de vacat.*

275 l. 10. *pr. D. de*

sionem reipublicæ susceperunt ²⁷⁷; qui ad principem provocaturi in urbem proficiscuntur ²⁷⁸; qui artibus liberalibus dant operam ²⁷⁹. Deinde qui aliquam curam gerit, donec ea liberetur, aliam suscipere non cogitur ²⁸⁰. Porro, qui morbo laborant aut vitio et imbecillitate corporis, ut surdi ²⁸¹, cœci ²⁸², debiles ²⁸³, feminæ ²⁸⁴, vacant ab iis muneribus, quæ labore peraguntur; inopes ab iis, quæ patrimonium adficiunt ²⁸⁵. Po-

277 l. 10. §. 4. *D. de vacat.* Nempe quod defensio etiam reipublicæ inter munera & curas est.

278 l. 8. §. fin. *D. de vacat.* „donec cognitio finem accipiat.“

279 l. 1. *C. Qui aetate.* „Cum vos adfirmatis liberalibus studiis operam dare, maxime circa juris professionem, consistendo in civitate Berytiorum provinciæ Phœniciae, providendo utilitati publicæ & spei vestræ decernimus, ut singuli usque ad vicesimum quintum annum ætatis suæ studiis non avocentur.“

280 l. 14. §. *D. de vacat.* l. 1. §. 1. *D. de opp. publicis.* l. 10. *C. de excus. tut.*

281 l. 2. *C. qui morbo.* Olim his vacatio negata l. 7. §. 1. *D. de decur.* l. 2. §. 6. *D. de vac.*

282 l. 1. *C. qui morbo.*

283 l. 18. §. 11. *D. de muner.* l. 2. §. 7. *D. de vac.* „Corporis debilitas eorum munerum excusationem præstat, quæ tantum corpore implenda sunt.“

284 l. 3. §. 3. *D. de muner.* „Corporalia munera feminis ipse sexus denegat, quo minus honores aut munera iungantur.“

285 l. 4. §. 2. *D. de muner.* „Inopes onera patrimonii ipsa non habendi necessitate non sustinent, corpori autem indicta obsequia solvunt.“ Sed etiam iis

Postremo qui honore municipali fungitur, donec eo se abdicaverit, muneribus non adstringitur ²⁸⁶: idemque de comitibus proconsulum et procuratorum est constitutum ²⁸⁷.

XXXV. Omnium munerum civilium, quæ non patrimoniiis imperantur, immunitatem perpetuam leges tribuunt iis, qui insignem utilitatem in rempublicam conferunt vel contulerunt. Primi sunt inter hos, qui quinque liberos habent ex se genitos ²⁸⁸, vivos ²⁸⁹, aut pro patria mortuos ²⁹⁰, sive in potestate patria, sive emancipatos ²⁹¹. Deinde redemptoribus vectigalium fisci, qui præsentibus id munus exercent, datur immunitas ²⁹². Idem multis artificibus opificibusque in re militari versantibus præmium pro-

iis muneribus, quæ corpori indicta Ulpianus <i>h. l.</i> ait, liberatos pauperes ab eversore antiqui moris Constantino, <i>supra l. n. 68.</i> docuimus.	immunitatem. <i>l. 3. C. de his, qui num. lib.</i>
²⁸⁶ <i>l. 10. D. de muner.</i>	²⁹⁰ <i>l. 14. pr. D. de vacat. Pr. l. de excus. tut. „Hi enim, qui pro „republica ceciderunt, in „perpetuum per gloriam „vivere intelliguntur.“</i>
²⁸⁷ <i>l. 12. §. 1. D. de vacat.</i>	²⁹¹ <i>l. 2. §. 5. D. de vacat.</i>
²⁸⁸ <i>l. 2. §. 2. D. de vacat.</i> „Adoptivi filii in „numerum non proficiunt „eorum liberorum, qui „excusare parentes solent.“	²⁹² <i>l. 8. §. 1. D. de vacat. l. 5. §. 10. D. de jure immun. „non honorari conductorum datum — sed ne extenuentur facultates eorum „quæ subsignatæ sunt „fisco.“</i>
²⁸⁹ <i>l. c. §. 3.</i> Sed si filii defuncti nepotes supersunt, hi avo præstant	

ponitur ²⁹³; et quibusdam collegiis, quæ lo-
gi-

293 Operæ pretium est, cum iis artificibus opificibusque, quos Constantinus postea muneribus exemit, conferre eos, quibus id privilegium antiquitas concesserat. Hos

l. 6. D. de jure immun. recenset Tarruntenus:

„Quibusdam aliquam va-
„cationem munerum gra-
„viorum conditio tribuit,
„ut sunt mensores, op-
„tio, valetudinarii, me-
„dici, capsarii, & artifi-
„ces, & qui fossam fa-
„ciunt, veterinarii, ar-
„chitectus, gubernatores,
„naupegi, ballistarii, spe-
„cularii, fabri, sagittarii,
„æerarii, buculorum stru-
„ctores, carpentarii, scan-
„darii, gladiatores, aqui-
„lices, tubarii, cornua-
„rii, arcuarii, plumbarii,
„ferrarii, lapidarii & hi,
„qui calcem coquunt, &
„qui silvam infidunt,
„qui carbonem cædunt
„& torrent. In eodem
„numero haberi solent
„lanii, venatores, victi-
„marum & optio fabricæ,
„& qui ægris præsto
„sunt, librarii quoque,
„qui docere possint, &
„horreorum librarii, &

„librarii depositorum &
„librarii caducorum &
„adjutores corniculario-
„rum, & stratores &
„polliones & custodes
„armorum & præco &
„buccinator: hi igitur
„omnes inter immunes
„habentur.“ Hos ad

rem militarem omnes per-
tinere, vel ipsius legis
inscriptio significat: Tar-
„runtenus Paternus
„libro primo Militarium.“

Constantinus vero pluri-
mos immunes fecit, qui
a re militari omnino vi-
dentur alieni. *l. 1. C. de
excus. artif.* „Architecti,
„medici, pictores, sta-
„tuarii, marmorarii, le-
„ctarii vel arcarii, cla-
„vicarii, quadrigarii vel
„quadratarii, quos græco
„vocabulo *πυκλαῖς* appel-
„lant, structores, i. e.
„ædificatores, sculptores
„ligni, musearii, deaura-
„tores, albini, quos Græ-
„ci *κονιάτας* appellant, ar-
„gentarii, barbaricarii,
„diatretarii, æerarii, fuso-
„res, signarii, fabricarii,
„bracharii, partuarii at-
„que libratores, figuli,
„qui græce dicuntur *κε-
„ραμῆς*, apifices, vitria-
„rii,

gibus sunt probata ²⁹⁴. Sordidorum tantum munerum immunitas viris illustribus, qui summos honores sunt adepti, et quibusdam aulæ ministeriis tribuitur ²⁹⁵. Amplissimum vero jus immunitatis tum veteranis, tum professoribus et medicis est datum. Nam veteranos non ab iis solum muneribus, quæ labore corporis geruntur ²⁹⁶, sed etiam a quibusdam eorum, quæ patrimoniis injunguntur ²⁹⁷, vacare constat; medicos autem et

„rii, plumbarii, specula-
„rii, eborarii, pelliones,
„fullones, carpentarii,
„sculptores, dealbatores,
„cusores, trigarii, cisia-
„rii, bractearii, i. e. *πρ-
„ταλαργοί*.” Deinde addi-
dit quosdam l. 7. *C. de
excus. mun.* „Negotian-
„tes vestiarios, linteo-
„nes, purpurarios & par-
„ticarios, qui devotioni
„nostræ deserviunt, vi-
„sum est secundum ve-
„terem consuetudinem
„ab omni munere immu-
„nes esse.”

294 l. 5. §. 12. *D. de
jure immun.* „... Si
„idcirco instituta sunt,
„ut necessariam operam
„publicis utilitatibus ex-
„hiberent.”

295 l. 11. l. 12. l. 14.
l. 16. *C. de excus. mun.*
Quæ sint sordida mune-

ra docet l. 12. *cit.* &
Jacob. Gothofredus
*Paratitl. C. Th. de ex-
traord.* — Decurionibus
eandem immunitatem es-
se *supra* n. 93. docuimus.

296 Sed eos tantum,
qui post vicesimum an-
num in militia exactum
honeste sunt dimissi l. 3.
C. de his, qui non impl.
— Veteranis æquiparan-
tur athletæ, qui, „si per
„omnem ætatem certas-
„se, coronis quoque non
„minus tribus certaminis
„sacri merito coronati
„probentur” vacatione
munerum utuntur. l. un.
C. de athletic.

297 Quamvis enim le-
ges plurimæ negent, ul-
lis privilegiis eorum mu-
nerum, quæ patrimoniis
imperantur, immunitatem
dari, (l. 6. §. 4. *D. de
mu-*

et professores artium liberalium, rhetores videlicet et grammaticos, quorum numerus in quavis civitate definitus est ²⁹⁸, philosophos vero, quotquot inveniuntur ²⁹⁹, eorumque omnium conjuges et liberos ³⁰⁰, ne-

muner. l. 10. *pr.* l. 11. *D. de vacat. &c.*) veteranos tamen compluribus patrimoniorum muneribus eximi docet l. 18. §. 29. *D. de muner.* l. 5. §. 1. *D. de veter.* l. 1. *C. Quibus muner.*

298 l. 6. §. 2. *D. de excus.* „Minores quidem civitates possunt quinque medicos immunes habere & tres sophistas & grammaticos totidem, majores autem civitates septem qui curent, quatuor qui doceant utramque doctrinam, maximae autem civitates decem medicos & rhetores quinque & grammaticos totidem. Supra hunc autem numerum ne maxima quidem civitas immunitatem praestat. . . Excedere quidem hunc numerum non licet, neque sententia senatus, neque alia qua ad inventionem, minuere autem licet, quoniam pro civilibus muneribus adparet

„hoc tale factum. Et utique non aliter de immunitate hac fructum habebunt, nisi decreto senatus inscripti fuerint numero concesso & circa operationem negliger se non habeant.”

Sunt tamen etiam supra hunc numerum immunes, qui „valde disciplinis sunt instructi” l. cit. §. 12.

299 l. cit. §. 7. „De philosophis autem eadem constitutio Divi Pii ita dicit: „„Philosophorum autem non constitutus est numerus, quia rari sunt qui philosophantur. „„ Cujacius in comment. ad h. l. vix singulis aetatibus singulos nasci contendit.

300 l. 6. *C. de prof. & med.* Auctorejus legis est Constantinus. Olim, quae certis hominibus dabantur immunitates, ad liberos conjugesque non pertinebant. l. 8. §. 2. *D. de vac.* l. 1. §. 1. *D. de jure immun.*

neque tamen poetas ³⁰¹, plerisque muneribus liberari ³⁰². Præter eos autem, quos hactenus

³⁰¹ l. 3. *C. de Prof. & Med.* (Philippi Imp.)

„Poetæ nulla immunitatis

„prærogativa juvantur.”

De hac lege Cujacius

in *commentar. ad l. 6. §. 2.*

D. de excus. „Poetæ im-

„munitatem non habent,

„non quod eam divini

„spiritus non mereantur,

„sed quia lex defi-

„cit.” Pace principis Ju-

risconsultorum dicere li-

ceat: quandoque bonus

dormitat Homerus. Quid

enim hoc est? Poetis im-

munitatem lex negat, quia

negat? Verum vidit E v.

Otto qui libro *de aedil.*

col. & mun. VI. 5. p. 188.

ita infit „Cur ita Philippe?

„An quia pauci semper

„poetæ boni? An quod

„Poeta nascitur, nec do-

„ceri solet? . . . Sed ra-

l. 10. §. 2. *D. de vacat.*

l. 9. l. II. *de Prof. & Med.*

Philosophis vero non fa-

cile remissa hæc munera

legimus, eosque sæpe a

principibus & Juriscon-

sultis ob excusationes

præposteras correptos.

l. 8, §. 4. *D. de vacat.*

„Philosophis, qui se fre-

„quentes atque utiles per

„eandem sectam conten-

„dentibus præbent, tute-

„las, item munera sordida

„corporalia alia remitti

„placuit, non ea quæ sum-

„tibus expediuntur. Et-

„enim vero philosophan-

„tes pecuniam contem-

„nunt, cujus retinendæ

„cupidine fictam adseve-

„rationem detegunt.” l. 6.

C. de muner. pat. (Dio-

cletiani lex est) „Pro-

„fessio & desiderium

„tuum inter se discrepant.

„Nam cum philosophum

„te esse proponas, vin-

„ceris avaritia & rapacita-

„te, & onera, quæ pa-

„trimonio tuo injungun-

„tur, solus recusare co-

„naris, quod frustra te

„facere cæterorum exem-

„plo poteris edoceri.” l. 8.

C. de Prof. & Med. . . .

„Tur-

nus memoravimus, nemo potest, neque principis ³⁰³, neque proconsulis ³⁰⁴, neque curiæ ³⁰⁵ beneficio immunis fieri.

XXXVI. Inter munera civilia, quæ romanis legibus proponuntur, duo præcipue eminent, de quibus addere quædam libet, defensio reipublicæ et legatio. Legati ad principem mittendi ³⁰⁶, creantur plerumque ex decurionibus ³⁰⁷. Mandatum literis comprehensum ³⁰⁸, accipiunt ab universo populo ³⁰⁹, cui delegatione mittenda, sine præsidis auctoritate in concilio deliberandi jus relictum est.

„Turpe enim est, ut patris functiones ferre non possit, qui etiam fortunæ vim se ferre profitetur.”

303 l. 19. C. de decur.
„Vacuatis rescriptis, per quæ munerum civilium nonnullis est vacatio præstita . . .” v. supra l. n. 104.

304 l. 13. l. 14. C. de decur.

305 l. 1. l. 2. C. de decret. decur. super immun.

306 Olim multi e provinciis & a singulis civitatibus legati ad laudandum vel defendendum aliquem proconsulem, prætorem, civem, deinde ad obtinenda aut conservan-

da privilegia, ad salutandum principem aut rectorem provinciæ mittebantur. (Cic. ad div. III. 8. pro Flacco c. 26. pro Plancio c. 9. pro Coel. c. 2. in Verrem locis plurimis; Tac. Ann. I. 79. III. 60. IV. 14. XII. 62. XIII. 48. Plin. Epp. X. 52. 53.) postremo plerique veniebant, ut querelas municipum exponerent, seu, (ut ait Valentinianus l. 9. C. Th. de legat.) deflerent.

307 arg. l. 1. l. 4. §. 5. D. de legation.

308 l. 11. C. Th. de legat.

309 l. 5. C. de legation. Ammian. Marcellin. XXVIII. 6. v. supra n. 24.

est ³¹⁰. Plures quam tres legatos mittere non licet ³¹¹: admonentur vero edictis provinciarum civitates, ut non singulæ tres legatos mittant, sed habito communi concilio universæ ³¹². Immunis est hujus muneris pater trium incolumium liberorum ³¹³: arceatur debitor reipublicæ et qui postulare non potest ³¹⁴. Alium substituere, qui hoc munere fungatur, præter filium, non licet ³¹⁵. Qui legatione functus est, aliam suscipere legationem, nisi biennio elapso, non cogitur ³¹⁶. Cæterum qui hoc munus suscepit, antequam peregit, privata negotia neque sua neque aliena gerere potest ³¹⁶, nisi quod damnum atque injuriam repellere permittitur ³¹⁸. Præmium legato non datur, sed tamen

³¹⁰ l. cit. 5. & l. 9. 10. 12. C. Th. de legat.

³¹¹ l. 4. §. 6. D. de legation.

³¹² l. 7. C. Th. de leg. „Cum desideria sua singulæ civitates cupiunt explicare, non viritim legatos mittant ad nos tri numinis comitatum, sed tractatu habitoque conventu tres e provincia, qui petitiones advehant, delegentur.“

³¹³ l. 1. C. de legation.

³¹⁴ l. 4. pr. & §. 1. D.

de legation. Debitor fisci non prohibetur. §. 2. eod.

³¹⁵ l. 4. §. 4. D. eod. Sed qui pro patre legationem obiit vacationem non habet l. 6. l. 13. D. eod.

³¹⁶ l. 8. pr. D. eod. „... Etiam si de eadem causa litigetur. ...“

³¹⁷ l. 8. §. 2. l. 15 D. eod. Excipitur tamen tutor l. 11. §. 1. D. eod. Emere etiam legatus videtur posse l. 12. D. eod.

³¹⁸ l. 9. l. 10. pr. D. eod.

men viaticum ³¹⁹, quod ut consequatur, actio contra patriam conceditur ³²⁰.

XXXVII. Syndicus sive actor vel defensor constituitur aut lege municipii ³²¹ aut a curia, duabus partibus curiæ præsentibus ³²², aut ab eo, a quo curia creari jussit ³²³. Constituitur vero non idem omnibus, quocunque tempore inciderint, reipublicæ causis agendis ³²⁴, sed singulis præficiuntur singuli ³²⁵. Oportet vero, ut procuratorem, idoneum esse, qui eligitur ³²⁶. Cavere de rato, nisi de decreto dubitetur, syndicus non cogitur ³²⁷. Mutatur ob easdem causas, propter quas procuratorem mutare licet ³²⁸.

Nec

319 l. 18. §. 12. *D. de muner.* l. 36. *pr. D. ad Mun.* cf. Bynkershoek *Obs.* II. 9.

320 l. 7. *pr. D. quod cujusque univ. nom.* „sed „& legato, qui in negotium publicum sumtus fecit, puto actionem dandam in municipes.“

321 l. 3. *D. quod cujusque univ.* „Nulli permittetur nomine civitatis vel curiæ experiri, nisi ei, cui lex permittit, aut lege cessante ordo dedit, cum duæ partes adessent, aut amplius quam duæ.“

322 l. c. 3. l. 4. *D. eod.* Patris quoque suffragium

filio prodest ut fiat syndicus l. 5. *eod.*

323 l. 6 §. 1. *D. eod.*

324 l. 6 §. 1. *D. eod.*

„Sed si ita decreverint, „ut quæcunque incidisset

„controversia, ejus pendendæ negotium haberet

„Titius, ipso jure id decretum nullius momenti

„esse, quia non possit videri de ea re, quæ

„adhuc in controversia non sit decreto datam

„prosecutionem.“

325 v. ll. *supra* n. 179.

adscriptas. 325 l. 1. §. 2. *D. quod cujusque univ.*

327 l. 6 §. 3. *d. eod.*

328 l. cit. 6. §. cit.

Nec tantum ad personam civitatis in iudicio sustinendam, sed etiam ad operis novi nunciationem aliaque similia actor recte constituitur ³²⁹.

XXXVIII. Hactenus de opera, quam conferre municipes jubentur. Nunc patrimonium civitatis quo modo administretur, quos sumtus inde facere liceat, dicendum est. Constat id patrimonium tum ex vectigalibus, quæ diversa ratione acquisita sunt a municipiis ³³⁰, tum ex prædiis publicis, denique ex nominibus. Vectigalia civitatum locari solent ³³¹, sed decuriones conducere vetantur ³³². Prædia etiam publica a curatoribus locantur, quædam in perpetuum ³³³. Pecunia publica neque sine pignoribus, neque sine usuris est credenda ³³⁴. Vendi res antiquitus a civitatibus possessæ non possunt ³³⁵, nisi quod creditoribus mun-

329 l. 10. *D. eod.*

330 v. *supra*. I. n. 38. & n. 124. si prædia publica a privatis possidentur, aut vindicare ea rei publicæ, aut ea lege ut vectigal pendant, addicere possessoribus jubetur præses l. 5. §. 1. *D. de oper. publ.*

331 l. 6. §. 2. *D. de decur.* l. 2. §. 12. *D. de admin. rer.*

332 v. *supra* n. 78.

333 l. 11 §. 1. *D. de publicanis.*

334 l. 33 *D. de usuris.*

335 Certe lex non existat, quæ id fieri permittat. Et cum tutorum officio fungantur magistratus, non dominorum, vendi ab eis bona reipublicæ non posse verisimile est. Denique l. 3. *C. de vend. reb. civ.* Cum de iis tantum loquatur, quæ recens parta sunt, id quod diximus, firmare videtur.

nicipiorum, quæ non defenduntur, ita satisfacit proconsul, ut res civitatis venire jubeat ³³⁶. Sed quæ recens ad civitates sunt delata, vendi possunt omnium municipum decreto ³³⁷. Opera etiam publica in patrimonio civitatis, non civium esse dicuntur ³³⁸, sed horum pleraque communi municipum utilitati sive voluptati, non municipii impendiis inserviunt ³³⁹.

XXXIX. Maxima sumtuum publicorum pars sunt opera in civitatibus publica ³⁴⁰. Hæc quidem nova facere, nisi princeps permiserit, non licet ³⁴¹; vetera, præter muros ³⁴², sua auctoritate ordo reficit. Quod si pecunia est ad opera publica legata, reficiendis potius veteribus, quam exstruendis
no-

336 l. 1. §. 2. *D. quod cujusc. univ.* Quodsi prædia civitas non habet, debitores ejus creditoribus solvere, quod civitati debent, jubet. l. 8. eod.

337 l. 3. *C. de vend. reb. civ.*

338 l. 6. §. 1. *D. de rer. divis.* §. 6. *J. de Rer. Div.*

339 l. 1. §. 22. *D. de acquir. vel amitt. poss.* „Forum autem & basilicam hisque similia non possident, sed promiscue his utuntur.”

340 Muri, pontes, aqueductus, horrea, porticus, carceres. auditoria, balnea, basilicæ, portus, stabula &c. v. Jac. Gothofred. *Paratitl. C. Th. de opp. publ.* T. V. p. 308.

341 l. 3. §. 1. l. 6. *D. l. 13. C. de opp. publ.* Plin. *Ep.* X. 34. 35. 75. 91. 99.

342 l. 9. §. 4. *D. de rer. div.* „Muros autem municipales neque reficere licet sine principis, vel præsidis auctoritate.”

novis impenditur ³⁴³, nisi aliud voluit is qui legavit ³⁴⁴. Nam quaecunque sunt civitatibus ad certas res legata, iis impendenda sunt, nisi lex fieri prohibeat ³⁴⁵. Ex cæteris redditibus cujusque civitatis tertia pars operibus publicis reservatur ³⁴⁶. His faciendis curator præficitur; is cum redemptoribus negotium habet ³⁴⁷.

XL. Salarium ³⁴⁸ ex re civitatis nemini, nisi professoribus datur et medicis. Hi enim, si ab ordine sunt probati, non immunitatem modo consequuntur, sed etiam merita operæ præmia ³⁴⁹. Cæterum a curia decerni-

243 l. 5. §. 1. *D. de admin. rer. ad civ. l. 7. pr. D. de opp. publ.*

344 l. 1. 1. 4. *D. de admin. rer. ad civ.* „Legata municipio pecunia „in aliam rem, quam defunctus voluit, convertere citra principis auctoritatem non licet.“

345 l. 21. §. 3. *D. de annuis leg. l. 16. l. 17. D. de usu & usufr. & red.*

346 l. 33. *C. Th. de opp. publ. l. 3. C. de div. praed.*

347 l. 2. §. 3. *D. de opp. publ.*

348 Res adeo incognita veteribus, ut ne voca-

bulum quidem in scriptoribus antiquis reperitur. Primus Vespasianus (Sueton. *in ejus vita c. 18.*) Rhetoribus annua centena constituit, sed ex fisco. Neque illis temporibus licuisse ordini, publice decernere salaria, ex Plin. *Ep. IV. 13.* intelligitur, ubi collata pecunia conducere præceptores jubet. Mox Antoninus Pius (auctore Capitolino *c. 11.*) per omnes provincias salaria professoribus constituit.

349 Sed negari philosophis videntur. l. 1. §. 4. *D. de extraord. cogn.* „An

nitur salarium ³⁵⁰, quod quantum esse debeat, non est constitutum ³⁵¹. Viaticum legatis publice dari ³⁵², et ad frumentum comparandum publicam pecuniam erogari, sed eandem postea restitui, supra diximus ³⁵³. Atque ea pecunia compensationi non est obnoxia ³⁵⁴. Nonnihil etiam decurionibus tributum est, si quidem iis, qui ob munificentiam præcipue, ad inopiam sunt redacti, alimenta decernuntur ³⁵⁵. Superest res apud nos fere ignota, Romanis hominibus dulcissima, eoque apud illos sumtuosissima, ludi et spectacula. His cum nulla civitas facile careret, quædam prædia iis potissimum destinavit antiquitas ³⁵⁶. Sed pecuniam ad venationes aut spectacula legatam, his rebus impendi senatus vetuit ³⁵⁷, neque tamen, ut non impenderentur, effecit ³⁵⁸.

Quod-

„An et philosophi professorum numero sint?
„& non putem, non quia
„non religiosa res
„est, sed quia hoc primum
„profiteri eos oportet,
„mercenariam operam
„spernere.“

350 l. 4. §. 2. D. de
decr. ab. ord. fac.

351 Ev. Otto l. c.
VI. 5. p. 183. de ea re
disserit.

352 v. supra n. 318.

353 v. supra n. 221.
223.

354 l. 17. D. de com-
pensat. l. 2. §. 4. D. de
admin. rer. ad civ.

355 l. 8. D. de decur.

356 Memorantur agono-
theticæ possessiones, quas
Theodosius civitatibus
ademit, Majorianus resti-
tuit. Nov. Major. III. Et
l. un. C. de expens. lud.
publ. Diocletianus pecu-
niam ludis destinatam,
cum præses ad reficiendos
muros erogasset, certa-
minibus posthac reservari
jubet, „ex veteris con-
„suetudinis lege.“

357 l. 4. D. de admin. rer.
ad civ. pert.

358 Nam sæpe mentio
fit in legibus pecuniæ hu-
jus recte legatæ & ad
ludos impendendæ l. 122.

F

pr.

Quodsi pecunia publica non suppetit, voluptati municipum suis sumtibus consulunt magistratus ³⁵⁹.

XLI. Quanquam vero paucissima sint civitatum impendia, legibus permissa aut præscripta, tamen quia omni ævo patrimonium publicum, quasi res nullius, facillime diripitur aut negligentia pessum datur, nihil brevi superfuturum ex rebus civitatum, nisi sceleri socordiaeque lex obviam iret, sapientissimi principes præviderant. Igitur obligandis adstringendisque iis, qui tutelam gerunt reipublicæ, omnibusque iis qui curam aliquam suscipiunt, ita prospectum est civitatibus, ut lædi eas, præter ineluctabilem casum, vix cogitari possit. Primum enim, sicut munera æque et pro viribus cujusque, distribuenda inter principes curare et injustas nominationes tollere ³⁶⁰, ita ne patrimonium civitatis minuat ³⁶¹, utque lucra quam maxima faciat ³⁶² prospicere, et qui sumtus potissimum faciendi sint, constituere ³⁶³ jubetur præses provinciæ.

XLII.

<i>pr. D. de legatis l. 1. 6. l.</i>	<i>l. 3. C. de muner. Et hon.</i>
<i>24. D. de annuis leg. l. 17.</i>	<i>361 l. 7 §. 1. D. de</i>
<i>D. de usu Et usufr. leg.</i>	<i>offic. procons. l. 5. §. 1.</i>
<i>l. 68. pr. D. ad l. Falcid.</i>	<i>D. de opp. publ. l. 1. l.</i>
<i>359 v. supra n. 132.</i>	<i>2. C. de serv. reip. ma-</i>
<i>Ev. Otto l. c. XI. 2.</i>	<i>numitt.</i>
<i>p. 373. Non coguntur</i>	<i>362 l. 33. D. de usur.</i>
<i>tamen l. 1. C. de spectac.</i>	<i>l. 5. pr. D. de opp. publ.</i>
<i>360 l. 3 §. 15. D. de</i>	<i>363 l. 21 §. 3. D. de</i>
<i>muner. l. 1. C. sumtus</i>	<i>annuis leg. l. un. C. de</i>
<i>injuncti. l. 1. l. 3. l. 4.</i>	<i>expens. lud.</i>
<i>C. Quemadmodum civilia.</i>	

XLII. Deinde id saluberrime est constitutum, ut qui magistratus sunt creati, et quicunque curam aliquam gerunt, cum tutorum sint fere in omnibus similes ³⁶⁴, diligentiam in administranda republica adhibere, sive, ut loquuntur Pragmatici, culpam levem præstare cogantur ³⁶⁵. Itaque si magistratus pecuniam reipublicæ legatam non exegit, aut pro ea satisfaciendum non curavit, ex ipsius patrimonio petitur id quod deest civitati ³⁶⁶. Qui pecuniam publicam magistratus sui tempore vel postea detinet, usuras pendit ³⁶⁷; pendit etiam curator operis, apud quem pecunia remansit ³⁶⁸. Qui prædia aut vectigalia publica sine cautione locavit, si idoneus conductor non est, id damnum patitur ³⁶⁹. Qui mutuum pro civitate accepit, nisi in publicam utilitatem illud versum est, se tantum non ci-

364 Aequiparantur sæpe tutoribus ut l. 5 §. 10.

12. D. *quod vi aut dam.*

365 l. 6. D. *de administr. rer. ad civ.* „Magistra-

„tus reipublicæ non do-

„lum solummodo sed

„& latam negligentiam,

„& hoc amplius etiam

„diligentiam debet.“ Lex

enim judicat eos scire,

quomodo sit administran-

da respublica l. 14. D.

ad Munic. „Municipes

„intelliguntur scire, quod

„sciant hi, quibus sum-

„ma respublica commissa

est.“ In hac lege, ut

sæpe alias, municipales di-

cuntur, qui rempublicam

administrant. v. Jac.

Gothofred. *Paratitl.*

C. *Th. de Decur.*

366 l. 38. §. 2. D. *ad*

Munic. l. 2. C. *de admi-*

nistrat. rerum publ.

367. l. 9 §. 10. D. *de*

admin. rer. ad civ. „... „

„Nisi si quid allegari

„possit, qua ex causa

„tardius intulisset.“

368 l. 9 *pr.* D. *eod.* l.

17. §. 7. D. *de usuris.*

369 l. 3 §. 1. D. *de ad-*

min. rer. ad civ.

civitatem obligavit ³⁷⁰. Rationes a curatoribus redditæ, etiam post decem annos elapsos, retractantur ³⁷¹. Periculum operum publicorum per quindecim annos et ad eos qui fecerunt, et ad eos qui facienda curaverunt, eorumque heredes pertinet ³⁷². Denique etiamsi absque culpa magistratus vel curatoris amissum fœnus publicum, ab eo repetitur ³⁷³: usuras non debet, nisi culpa ejus subest ³⁷⁴.

XLIII. Sed cum nimis sæpe eveniat, ut ex patrimonio eorum, qui administraverunt rempublicam, id quod abest, recuperari nequeat, hoc etiam sapienter constitutum est, ut magistratus, quamvis coacti honorem gerant, datis prædibus, rempublicam salvam fore caveant ³⁷⁵. Neque tantum ii,

quos
³⁷⁰ l. 27. D. de rebus cred.

³⁷¹ l. 8. D. de admin. rer. ad civ. „Calculi erroris retractatio etiam post decennii aut vicennii tempora admitte-
 „tur. Sed si (gratiose) expunctæ dicentur, non retractabuntur.“ Gratiose delendum esse Cujacius monet.

³⁷² l. 8. C. de opp. publ. „Omnes quibus vel cura mandata fuerit operum publicorum, vel pecunia ad exstructionem solito more credita, usque ad annos quindecim ab opere perfecto cum suis hereditatibus teneantur obno-

„xii, ita ut si quid vitii in ædificatione intra præstitutum tempus pervenerit, de eorum patrimonio, exceptis tamen his casibus, qui sunt fortuiti, reformetur.“
³⁷³ l. 9. §. 9. D. de admin. rer. ad civ. l. 4. C. quo quisque ordine.
³⁷⁴ l. un. C. de his qui ex offic. „Fœnoris reipublicæ quod non tua culpa perditum esse apparuerit, sufficit sortis damnum, non etiam usurarum ejus sustinere.“

³⁷⁵ l. 38. §. fin. D. ad munic.

quos dedit magistratus, pro eo spondisse existimantur, sed ii etiam, a quibus nominatus est ³⁷⁶, quia idoneum esse judicaverunt. Eadem ratione pater, qui filium, cum in potestate esset, decurionem fieri aut munus suscipere passus est ³⁷⁷, atque is, qui decurionem adoptavit ³⁷⁸, pro filio obligatur ³⁷⁹. Quodsi pater creationi non consentit, filius immunis non est, sed parens periculo liberatur ³⁸⁰. Emancipati filii periculum ad patrem non pertinet ³⁸¹ nisi eo consilio, ne pertineret, emancipavit ³⁸². Porro cum plerique magistratus et curatores ita creentur, ut communi consilio et labore gerant rempublicam, quamvis propria auctoritate munus diviserint, quia jus publicum pactis privatorum non mutatur, in communi

376 l. 11. §. 1. D. ad munic. T. C. de periculo nom.

377 l. 2. D. ad Munic.

l. 17 §. 3. eod. Consensus videtur, si non dixit, se nolle. l. 7 §. 3. D. de Decur. Atque id in ea re singulare est, quod etiam is filium in potestate habere existimatur, qui ipse est in potestate patria l. 2. D. de muner.

378 l. 21 §. 3. D. ad Munic.

379 Obligatur in solidum. l. 7. D. de admin. rer. ad civ. Sed heredes patris non obligantur, si post ejus mortem filius aliquod munus gessit,

l. 21 §. 2. D. ad Munic.

l. 15. D. de muner. Nec

obstat l. 20. §. 7. D. fam. erisc. quæ patrem narrat professum esse, filium munus suscepturum. Itaque pater id suscepit. Si non professus esset, non obligarentur heredes, quia ne cogitasse quidem pater de munere videretur.

380 l. 3. §. 4. 5. D. de muner. l. 5. C. de decur.

381 l. 1. C. de fil. fam.

382 l. 38. §. 4. D. ad mun.

„Patris, qui consulto filium emancipaverat, „ne pro magistratu ejus „caveret, perinde bona „teneri, atque si fidejussor „pro eo exstitisset.”

ni periculo versantur ³⁸³. Sed etiam si non ita creati sunt, ut commune sit illis officium, pro eo qui gessit, is qui a cura abstinuit, aut aliam ejus partem suscepit, obligatur ³⁸⁴. Omnino enim is qui prohibere et cavere potuit, si non cavit, culpæ et periculi habetur particeps ³⁸⁵.

XLIV. Verumtamen, ne nimis acerbe & cum iniquitate exigerentur ea quæ desunt civitatibus, eadem leges providerunt. Itaque nec ob eas res, de quibus non cogitasse censentur prædes, multas videlicet ac pœnas, quæ magistratibus ob delicta infliguntur ³⁸⁶, nec quia non idoneus nominatus est ab eo, pro quo spoponderunt ³⁸⁷, in prædes cadit periculum. Contra eos vero, qui nominaverunt, si nominatus idoneus fuit, dum illi magistratu fungebantur, actio reipublicæ non datur ³⁸⁸. Nam unusquisque, eorum tantum ferre debet periculum, quæ sui magistratus tempore acciderunt ³⁸⁹.
Dein-

383 *T. C. quo quisque ordine conveniatur. l. 3. pr. D. de admin. rer. ad civ.*

384 *l. 11. l. 13. D. ad mun. l. 25. eod.,* „Magistratus municipales cum „unum magistratum adm- „nistrent, etiam unius ho- „minis vicem sustinent. „Et hoc plerumque qui- „dem lege municipali iis „datur, verum etsi non sit „datum, dummodo non „denegatum, moribus „competit.”

385 *l. 9. §. 8. D. de admin. rer. ad civ. l. 1. C. de periculo nomin.*

386 *l. 68. pr. D. de fidejus- sor. l. 17. §. 15. D. ad Mu- nic. l. 1. un. C. de periculo*

eorum qui pro magistrat.

387 *l. 17. §. 14. D. ad munic. —* Excipitur pater decurionis qui aliquem nominavit: nam is etiam pro hac nominatione obligatur *l. 2. §. 3. D. eod. —* „Nec ad nominatoris nominatorem manus porrigere licet.” *l. 2. C. de peric. nomin.*

388 *l. 15. §. 1. D. ad mu- nic. l. 2. §. 7. D. de admin. rer. ad civ. —* Quia fortui- „tos casus nullum huma- „num consilium provide- „re potest.” *l. 1. C. de peric. nom.*

389 *l. 36. §. 1. D. ad mu- nic. l. 3. §. 1. D. de admin. rer.*

Deinde ab iis, qui pro aliis obligantur, usurae non exiguntur 390. Nec praeter eos, quos lex designavit, alii sunt adstricti 391. Denique quo ordine adversus eos, quos memoravimus, experiri debeat respublica, legibus est praescriptum. Si in formula creationis non est sancitum, ut eorum, qui creantur, commune sit officium, excutitur primum is, qui administravit rempublicam, vel ejus heres 392, deinde qui pro eo sponderunt, tum is, a quo creatus est, postremo collega 393. Quod-

rer. ad civ. „Prædium publicum in quinque annos, idonea cautione non exacta curator reipublicae locavit. Caeteris annis colonus, si reliqua transierit, & de fructibus prædii mercedes servari potuerint, successor (ejus) qui locavit tenetur. Idem in vectigalibus non ita pridem constitutum est, scilicet ut sui temporis singuli periculum præstarent.” Cautionem curator non exigit: sed fortasse idoneus erat Colonus locationis factae tempore: igitur successor curatoris, quia in rem coloni non inquisivit, non is qui locavit, reipublicae obligatur. Itaque videtur post vocabulum successor inserendum ejus.

390 l. 21. §. 1. l. 24. D. ad Munic. l. 9. pr. D. de admin. rer. ad civ.

391 Nec uxor pro marito l. 14. C. de decur. nec filius pro patre obligatur l.

16. §. 2. D. de muner. l. 3. §. 3. D. de admin. rer. ad civ.

392 l. 38. §. 2. D. ad munic. l. 9. §. 1. D. de admin. rer. ad civ. l. 1. pr. D. de opp. publ. l. 4. C. quo quisque ordine.

393 l. 11. D. ad munic. „Imperator Titus Antoninus Lentulo Vero rescripsit, magistratuum officium individuum et periculum esse commune. Quod sic intelligi oportet, ut ita demum collegae periculum adscribatur, si neque ab ipso qui gessit, neque ab his qui pro eo intervenerunt, res servari possit & solvendo non fuit honore deposito. Alioquin si per sona vel cautio sit idonea, vel solvendo fuit, quo tempore conveniri potuit, unusquisque in id quod administravit tenetur.” (Nimirum si recuperari res a magistratu potuisset, quo tempore honore se abdicavit, neque

si communi consilio rempublicam gerere sunt jussi, etiam ante prædes atque creatores adversus collegam licet experiri 394.

que tamen recuperata est, eorum periculum erit, qui adversus illum reipublicæ nomine experiri debuis-
sent l. 1. C. de peric. nomin.) — ib. §. 1. „Quod
„si forte is qui periculo
„suo nominavit magistra-
„tum, solvendo sit, utrum
„in eum prius actio reddi,
„quasi fidejussorem de-
„beat, an vero non alias
„quam si res a collega ser-
„vari non potuerit? Sed
„placuit fidejussoris exem-
„plo priorem convenien-
„dum qui nominavit, quo-
„niam collega quidem ne-
„gligentiae ac poenæ causa,
„qui vero nominavit fidei
„ratione convenitur.”
Firmat hanc sententiam l.
13. eod. quæ est ejusdem
Papiniani. At mihi visa est
utraque de magistratibus
iis intelligenda, qui non ea
lege expressa creati
sunt, ut commune esset
officium.

394 l. 2. C. quo quisque
ord., „Quoties duobus non

„non separatim sed pro in-
„diviso munus injungitur,
„et ita ut unusquisque eo-
„rum periculo soliditatis
„videatur obstrictus, ma-
„nus ad nominatorem
„priusquam utrique qui id
„munus administraverunt,
„solenniter fuerint excus-
„si, nulla ratione porrigi
„possunt.”

L. 1. eod. „prius ejus bo-
„na qui administravit ac
„mox collegæ conve-
„niuntur...” l. 3. eod.
„Si ita duumviri creati
„estis hoc expresso, ut
„mutuo periculo tenea-
„mini, in dubium non ve-
„nit, vicariis damnis vos
„esse obstrictos: cum in
„magistratibus prius no-
„minatores conveniendos
„esse, id quod in perso-
„na vesra custodiri con-
„siderastis, constitutum
„est.” In hac lege po-
situm vocabulum cum
pro quemvis dictum
esse, judicat Cujacius.

T H E S E S.

Visum est mihi, adjicere de jure universitatum quasdam sententias, quibus in libello locus non erat. De delictis universitatum (quæ perhibentur) plura addidissem, nisi celeberrima Illustris Præsidis de hac re Dissertatio tenebras omnes dissipasset.

I.

Civitatem vel rempublicam tollere nemo nisi hostis potest: universitates vero quaslibet tollere ob salutem publicam, de qua ipse judicat, princeps potest, neque hæc potestas pacto publico aut lege abrogari. Hinc aratrum pati in legibus romanis dicuntur universitates, non quæ deliquerunt, sed quas non esse e republica visum est.

II.

Universitates quas constitui princeps passus est, ab extraneis lædi non possunt: ut nec a participibus ipsarum iisque qui curam earum gerunt, impune lædantur, singulari principis tutela opus est.

III.

Ut recte usucapiat universitas, non est necesse, singulos illius participes in bona fide versari: eorum, qui curam gerunt universitatis, bona fides sufficit.

IV.

Cum universitas nunquam per se agat, delinquere eam posse, ineptissime dictum est. Quo modo enim delictum caderet in eum, qui motu & agendi facultate caret?

V.

V.

Delicta eorum, qui præsunt universitati, vel curam ejus gerunt, huic nocere non magis possunt, quam pupillis delicta tutorum, ecclesiæ delicta sacerdotum. Si quidem „delictum personæ in damnum ecclesiæ non est convertendum c. 3. C. 16. qu. 6.

VI.

Delicta eorum qui participes sunt universitatis, huic non possunt imputari, quia prorsus diversam personam ipsa sustinet.

VII.

Si universitas vi imperii civilis sublata restituitur, jura antiqua non restaurantur.

VIII.

Universitas sibi leges constituit, non accipit a principe, nisi huic eam potestatem ultro tribuit; sed princeps suo jure, quæcunque displicent, abolet.

IX.

Participes universitatis & qui curam ejus gerunt, de iis, quæ ad res illius non pertinent, leges sancire non possunt, nisi princeps id quoque permisit.

X.

Cum extraordinaria quædam intributio ob salutem publicam imponitur, recte universitatum quoque bona & gravius etiam, quam singulorum civium patrimonia onerantur, omnino exceptis iis, quæ piæ causæ dicuntur, inter quas princeps est ponenda universitas liberalibus studiis data.

PRÆNOBILISSIMO DOCTISSIMOQUE
DISSERTATIONIS AUCTORI
AMICO SUAVISSIMO

S. D. P.

P R Æ S E S.

Neminem profecto puriori voluptatis sensu ad Disputationem publice tuendam comitari potuissem, quam TE, VIR DOCTISSIME, cum quo tam variis & arctis amoris & amicitiae vinculis me conjunctum esse profiteor. Quid enim mihi jucundius posset contingere, quam ad hunc locum amplissimum deducere virum, qui, dum inter nos versatus est, non solum juris studium tractavit solertia, plus, quam consueta, sed & tam sollicitam temporis sui instituit œconomiam, ut semper abundaret, quod philosophiæ, artibus elegantioribus & imprimis linguarum, tam antiquarum, quam currentium studio large impendere potuerit. Quare non fuit contentus rudi & frigida ista juris cognitione, quæ solum serie legum, dogmatum, casuumque, memoria tenenda, includitur, sed ubique puriores juris fontes adiit, principia investigavit, rationes legum
ex

ex historiæ documentis, atque prudentia politica
conquisivit, qua in re intima sua cum artibus ele-
gantioribus familiaritate mire adjutus est. Sed opti-
mum, atque verba mea longe superans eruditionis
tuæ documentum præbuit ipsa Dissertatione Tua,
qua thema prosecutus es, Jureconsultorum & Poli-
ticorum simul attentione dignissimum, idque tali
dexteritate exposuisti, ut, sive quis completam le-
gum huc spectantium seriem, sive notitiam litte-
rariam, sive historicas illustrationes, sive philoso-
phicum & politicum ea de re examen desideret,
quibuscunque votis a te satisfactum, & aliorum
scriptorum labores in hoc themate a te superatos
esse, quilibet justus arbiter confiteri debeat. Nihil
dicam, de terso & eleganti dicendi genere, quo,
seriis amœna miscendo, lectionem Dissertationis
cuiusvis iucundam reddidisti. Eaque omnia Te pro-
prio Marte composuisse, ME vero ne minimum
quidem, præter libros quosdam tibi suppeditatos,
sive ad materiam sive ad formam contribuisse, pu-
blice contestor. Augetur voluptas mea, cum TIBI
per plures annos in eadem domu mecum habitanti,
EGO reliquarum TUARUM virtutum, TUÆque
probitatis testis quotidianus plus quam uno amici-
tiæ & gratitudinis officio sim devinctus. Hinc
par-

partem voluptatis, quam *meritissimus* atque *vene-*
randus DOMINUS PATER TUUS nunc capit
de filio tam egregio, ex amicitiae titulo mihi vin-
dico. Vale itaque, AMICE SUAVISSIME, res
Tuas etiam in posterum feliciter age, meque per-
petua TUA amicitia & benevolentia complecti,
nunquam desine. Dabam, Tubingæ d. 18. Apr.
MDCCCL

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

THE NATIONAL ARCHIVES COLLEGE PARK, MARYLAND

151

1850

13 Aug 1944

Decem. 4. 1847

Malblanc, Julius Friedrich <<von>>,

De iure municipali Romanorum Diss. inaug. iur

Tubinga 1801

J.rom.m. 451 u

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10567067-6